

Κουκλοθέατρο και Εκπαίδευση

Εγχειρίδιο για Εκπαιδευτικούς

Επιμέλεια: Αντώνης Λενακάκης

Co-funded by
the European Union

Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα Erasmus+ KA210-SCH

(Μικρής Κλίμακας Σύμπραξη στη Σχολική Εκπαίδευση)

Πρόγραμμα: Ενσωμάτωση του κουκλοθέατρου στη σχολική εκπαίδευση για την κοινωνική ένταξη των ευάλωτων και περιθωριοποιημένων ομάδων (Puppet INTEGRATE)

Αριθμός Συμφωνίας: 2023-2-EL01-KA210-SCH-000171311

Ιστότοπος: <https://puppetintegrate.eu/language/en/home/>

Αποποίηση ευθυνών: Το σχέδιο Puppet INTEGRATE συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Το περιεχόμενο του υλικού είναι αποκλειστική ευθύνη του δικαιούχου «Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» και ούτε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ούτε η Εθνική Μονάδα Συντονισμού Erasmus+ IKY είναι υπεύθυνες για τη χρήση που μπορεί να γίνει των πληροφοριών που αναφέρονται.

© Αντώνης Λενακάκης, οι συγγραφείς. Με την επιφύλαξη παντός δικαιώματος.

Η παρούσα έκδοση είναι αποτέλεσμα εργασίας που πραγματοποιήθηκε από μια διεθνή κοινοπραξία αποτελούμενη από τους ακόλουθους φορείς: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Ελλάδα· Πανεπιστήμιο Adam Mickiewicz, Πόζναν, Πολωνία· Εικαστικό Θέατρο Κούκλας «Πράσσειν Άλογα».

Για παραπομπή σε αυτό το έργο:

Λενακάκης, Α. (Επιμ.). (2025). *Κουκλοθέατρο και εκπαίδευση. Εγχειρίδιο για εκπαιδευτικούς*. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. <https://puppetintegrate.eu/>

© 2025 Οι συγγραφείς. Licensee IntechOpen. Η παρούσα δημοσίευση διανέμεται υπό τους όρους της άδειας [Creative Commons Attribution 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/), η οποία επιτρέπει απεριόριστη χρήση, διανομή και αναπαραγωγή σε οποιοδήποτε μέσο, υπό την προϋπόθεση ότι αποδίδεται η κατάλληλη αναφορά στο πρωτότυπο έργο.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ADAM MICKIEWICZ
UNIVERSITY
IN POZNAŃ

Περιεχόμενα

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Κεφάλαιο 1 – Κουκλοθέατρο και εκπαίδευση: Θεωρητικό πλαίσιο, στόχοι και μεθοδολογία

1.1 Εισαγωγή

1.2 Οι στόχοι του εγχειριδίου

1.3 Απελευθερώνοντας τη δημιουργικότητα: Η μαγεία της χρήσης κούκλας

1.4 Κατακτώντας την τέχνη του κουκλοθέατρου

Κεφάλαιο 2 – Συν-δημιουργίες εκπαιδευτικών μέσω του κουκλοθέατρου: Εθνικές προσεγγίσεις

2.1 Η θέση του κουκλοθέατρου στο ελληνικό σχολείο

2.2 Συνεργατικό Εργαστήριο: Διερεύνηση των προσδοκιών των Ελλήνων εκπαιδευτικών για το πρόγραμμα «PuppetIntegrate»

2.3 Η θέση του κουκλοθέατρου στα πολωνικά σχολεία

2.4 Συνεργατικό Εργαστήριο: Διερεύνηση των προσδοκιών των Πολωνών εκπαιδευτικών για το πρόγραμμα «PuppetIntegrate»

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Δημιουργία αφηγήσεων μέσω του θεάτρου κούκλας

- ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ Ν° 1: Συζήτηση βασισμένη σε ένα θέμα
- ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ Ν° 2: Κατασκευή κούκλας και δημιουργία χαρακτήρων
- ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ Ν° 3: Κινησιολογία κούκλας
- ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ Ν° 4: Αυτοσχεδιασμός με κούκλα
- ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ Ν° 5: Διαφορετικοί τρόποι αξιοποίησης της κούκλας μέσα στην τάξη
- ΑΣΚΗΣΗ: Φτιάχνουμε μια μικρή ιστορία με αρχή, μέση και τέλος

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Κεφάλαιο 1

Κουκλοθέατρο και Εκπαίδευση: Θεωρητικό πλαίσιο, στόχοι και μεθοδολογία

Α. Λενακάκης

1.1 Εισαγωγή

Καλωσορίσατε στο εγχειρίδιο για το κουκλοθέατρο και εκπαίδευση, έναν δημιουργικό και πρακτικό οδηγό που έχει σχεδιαστεί για εκπαιδευτικούς που επιθυμούν να εμπλουτίσουν τη μαθησιακή διαδικασία μέσω του γοητευτικού μέσου του κουκλοθέατρου. Το κουκλοθέατρο υπερβαίνει το απλό παιχνίδι· αποτελεί ένα δυναμικό εκπαιδευτικό εργαλείο που καλλιεργεί τη φαντασία, την επικοινωνία και την ολόπλευρη μάθηση. Στόχος αυτού του εγχειριδίου είναι να εισαγάγει τον εκπαιδευτικό¹ στα παιδαγωγικά οφέλη της χρήσης κουκλών στην τάξη, όχι μόνο ως εργαλεία αφήγησης, αλλά και ως ισχυρούς καταλύτες για την έκφραση, τη συνεργασία και την ουσιαστική εμπλοκή των μαθητών σε ποικίλα γνωστικά αντικείμενα και ηλικιακές ομάδες.

Σε αυτές τις σελίδες, εξερευνούμε τη σημασία των κουκλών στη σύγχρονη εκπαίδευση, πρακτικούς τρόπους ενσωμάτωσής τους σε ποικίλα μαθησιακά περιβάλλοντα και τα μοναδικά πλεονεκτήματα της συν-δημιουργίας στη διαμόρφωση ουσιαστικών εκπαιδευτικών εμπειριών. Θα βρείτε χρήσιμες συμβουλές για υλικά κατασκευής κουκλών, καθώς και δραστηριότητες που εμπλέκουν δημιουργικά εκπαιδευτικούς και μαθητές, δίνοντάς τους τη δύναμη να «ζωντανέψουν» τα μαθήματα.

¹ Η επιλογή στον παρόντα τόμο της χρήσης ουσιαστικών «ο εκπαιδευτικός, ο μαθητής» κ.λπ. αφορά τον άνθρωπο εκπαιδευτικό, μαθητή κ.λπ., και επομένως θεωρούμε αφενός πως αντιπροσωπεύει όλους τους ανθρώπους ανεξαρτήτως φύλου και ταυτότητας φύλου αφετέρου διευκολύνει την ανάγνωση του κειμένου καθιστώντας το πιο προσβάσιμο σε διαφορετικούς αναγνώστες.

Είτε είστε νέοι στο κουκλοθέατρο είτε επιδιώκετε να διευρύνετε τους δημιουργικούς σας ορίζοντες, αυτό το εγχειρίδιο προσφέρει έμπνευση και δομή. Προάγει μια διδακτική προσέγγιση που δίνει αξία στη δημιουργικότητα, στη φωνή των μαθητών και στην χωρίς αποκλεισμούς έκφραση, στοιχεία που ενισχύονται λόγω του δημιουργικού και συμπεριληπτικού μέσου, της κούκλας.

Το παρόν εγχειρίδιο έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού προγράμματος *PuppetIntegrate: Ένταξη του Κουκλοθεάτρου στην Εκπαίδευση για την Κοινωνική Ενσωμάτωση Ευάλωτων και Περιθωριοποιημένων Μαθητικών Ομάδων* (Erasmus+ KA2, Σχολική Εκπαίδευση, Αριθμός Έργου 2023-2-EL01-KA210-SCH-000171311). Με συντονιστή το Τμήμα Επιστημών Προσχολικής Αγωγής και Εκπαίδευσης του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης και με τη συμμετοχή του Πανεπιστημίου Adam Mickiewicz στο Πόζναν (Πολωνία) και του Εικαστικού Θεάτρου Κούκλας «Πράσσειν Άλογα» στην Ελλάδα, το έργο εξετάζει πώς το κουκλοθέατρο μπορεί να καλλιεργήσει τη δημιουργική μάθηση, να ενισχύσει τη διαπολιτισμική κατανόηση και να προαγάγει την κοινωνική ένταξη. Οι δράσεις του περιλαμβάνουν συνεργατικά εργαστήρια κουκλοθεάτρου σε Ελλάδα και Πολωνία, διαδικτυακή επιμόρφωση εκπαιδευτικών και τη δημιουργία ανοικτών εκπαιδευτικών πόρων για την υποστήριξη ευάλωτων ή περιθωριοποιημένων μαθητών, όπως μαθητών με μεταναστευτικό υπόβαθρο, μελών της κοινότητας Ρομά και παιδιών με αναπηρίες. Ας αποτελέσει αυτό το εγχειρίδιο το εφελτήριο για να ενσωματώσετε την αφήγηση, την ενσυναίσθηση και τη φαντασία στην εκπαιδευτική σας πρακτική: μια κούκλα κάθε φορά!

1.2 Οι στόχοι του εγχειριδίου

Ο σκοπός αυτού του εγχειριδίου είναι να προσφέρει σε εκπαιδευτικούς και εμπυχωτές τη γνώση, τα εργαλεία και την έμπνευση που χρειάζονται για να εντάξουν αποτελεσματικά το κουκλοθέατρο σε εκπαιδευτικά περιβάλλοντα. Η προσέγγιση αυτή λειτουργεί ως μια δυναμική, συμπεριληπτική και μεταμορφωτική μέθοδος μάθησης. Βασισμένο στην πεποίθηση ότι κάθε παιδί αξίζει την ευκαιρία να

εκφραστεί, να συνδεθεί με τους άλλους και να συμμετάσχει δημιουργικά, το εγχειρίδιο αυτό συμπυκνώνει τα παιδαγωγικά συμπεράσματα του έργου PuppetIntegrate σε πρακτικές και ευέλικτες εφαρμογές που μπορεί να αξιοποιήσει κάθε εκπαιδευτικός.

Με σαφείς οδηγίες για την κατασκευή, την εμφύχωση, τον αυτοσχεδιασμό και την αφήγηση με κούκλες, το εγχειρίδιο αυτό προάγει μια ολιστική διδακτική προσέγγιση που ενθαρρύνει τη δημιουργικότητα, τη συναισθηματική έκφραση, τη συνεργασία και την κριτική σκέψη. Στόχος του είναι να ενδυναμώσει τους εκπαιδευτικούς ώστε να συνδέονται με μαθητές διαφορετικών προφίλ, συμπεριλαμβανομένων εκείνων με ποικίλες ικανότητες, υπόβαθρα, γλώσσες και μαθησιακές ανάγκες, χρησιμοποιώντας το κουκλοθέατρο ως μέσο ενίσχυσης της σύνδεσης και της ουσιαστικής συμμετοχής. Το κουκλοθέατρο προσφέρει ένα παιγνιώδες αλλά ταυτόχρονα δομημένο πλαίσιο μέσα από το οποίο οι μαθητές μπορούν να εξερευνήσουν ιδέες, να επεξεργαστούν τις ταυτότητές τους και να αλληλεπιδράσουν με το εκπαιδευτικό περιεχόμενο με βαθιά προσωπικούς και πολυτροπικούς τρόπους.

Πέρα από τη μεθοδολογική υποστήριξη, το εγχειρίδιο αυτό ακολουθεί μια πορεία που βοηθά τους εκπαιδευτικούς να δημιουργήσουν συμπεριληπτικά μαθησιακά περιβάλλοντα. Το κουκλοθέατρο είναι ιδιαίτερα ωφέλιμο για μαθητές που ανήκουν σε ευάλωτες ή περιθωριοποιημένες ομάδες, όπως παιδιά μεταναστευτικού ή προσφυγικού υπόβαθρου, μέλη της κοινότητας Ρομά και μαθητές με αναπηρίες. Υιοθετώντας τις αρχές της καλλιτεχνικής μάθησης και της συν-δημιουργίας, οι εκπαιδευτικοί μπορούν να διευκολύνουν την πολιτισμική προσαρμογή, να ενθαρρύνουν τη διαπολιτισμική κατανόηση και να προάγουν την ενεργή συμμετοχή, βασικά στοιχεία για την καλλιέργεια ενός αισθήματος του «ανήκειν» και για την άρση κοινωνικών και μαθησιακών εμποδίων.

Ενσωματώνοντας το κουκλοθέατρο τόσο ως μορφή τέχνης όσο και ως διδακτικό εργαλείο, οι εκπαιδευτικοί μπορούν να δημιουργήσουν ασφαλείς, παιγνιώδεις και φαντασιακούς χώρους όπου όλοι οι μαθητές μπορούν να βρουν τη φωνή τους, να αναπτύξουν αυτογνωσία και να συμμετέχουν πιο ενεργά στη μαθησιακή διαδικασία.

Ο στόχος δεν είναι μόνο η ενίσχυση των διδακτικών πρακτικών, αλλά και η καλλιέργεια της ενσυναίσθησης, της περιέργειας και της συνεργασίας, δεξιοτήτων που υπερβαίνουν τα όρια της τάξης και συμβάλλουν στη συνολική ανάπτυξη κάθε παιδιού. Τέλος, το εγχειρίδιο αυτό αποσκοπεί στο να ενδυναμώσει τους εκπαιδευτικούς ώστε να αναγνωρίσουν τη μεταμορφωτική δύναμη του κουκλοθέατρου στη σύγχρονη εκπαίδευση και να τους υποστηρίξει στην ενσωμάτωση αυτού του ουσιαστικού μέσου στην καθημερινή τους διδασκαλία, βοηθώντας να «ζωντανέψει» η μάθηση.

1.3 Απελευθερώνοντας τη δημιουργικότητα: Η μαγεία της εμψύχωσης κούκλας

Το κουκλοθέατρο αναδεικνύεται σε ένα εξαιρετικά αποτελεσματικό εκπαιδευτικό εργαλείο που συνδυάζει το παιχνίδι, τη δημιουργικότητα, τη συναισθηματική έκφραση και την επικοινωνία. Η ελκυστική φύση των θεατρικών κουκλών μαγνητίζει τους μαθητές, κάνοντας τη μάθηση να μοιάζει ζωντανή και σχεδόν μαγική. Τα παιδιά έλκονται ενστικτωδώς από τις κούκλες· τις εμπιστεύονται, νιώθουν ασφάλεια κοντά τους και δημιουργούν συναισθηματικούς δεσμούς που οδηγούν σε βαθύτερη κατανόηση. Μέσα από το κουκλοθέατρο, οι μαθητές μπορούν να μοιραστούν τα πιο εσωτερικά τους συναισθήματα, να επικοινωνήσουν ελεύθερα και να συνεργαστούν με μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση.

Ως φιγούρα που προσιδιάζει στον άνθρωπο, η κούκλα λειτουργεί ως καθρέφτης, επιτρέποντας στους μαθητές να δουν τον εαυτό τους, να στοχαστούν πάνω στην ταυτότητά τους και να κατανοήσουν τις συμπεριφορές τους. Παρόλο που το κουκλοθέατρο είναι, στον πυρήνα του, μια θεατρική τέχνη, δίνει επίσης τη δυνατότητα στους παρατηρητές να γίνουν μάρτυρες της μεταμόρφωσης ενός άψυχου αντικειμένου σε έναν ζωντανό χαρακτήρα. Αυτή η πραγματική «εμψύχωση» απαιτεί απόλυτη συγκέντρωση: ο κουκλοπαίκτης χρειάζεται να προσέχει κάθε κίνηση, ενώ ταυτόχρονα ενσαρκώνει τα συναισθήματα και τον ρυθμό της κούκλας. Αυτή η βαθιά

σύνδεση με την κούκλα μετατρέπει τον εκπαιδευτικό τόσο σε ερμηνευτή όσο και σε θεατή.

Το παιχνίδι του αυτοσχεδιασμού με κούκλες ανοίγει τον δρόμο τόσο για τα παιδιά όσο και για τους ενήλικες να εκφράσουν υποσυνείδητα συναισθήματα, όπως καταπιεσμένους φόβους και αγαπημένες μνήμες. Αυτή η μορφή έκφρασης μπορεί να οδηγήσει σε συναισθηματική αποφόρτιση, βαθύτερη αυτογνωσία και ισχυρότερη αίσθηση αυτοαποτελεσματικότητας. Η έρευνα υποστηρίζει σταθερά τα γνωστικά, συναισθηματικά και κοινωνικά οφέλη του κουκλοθέατρου, σημειώνοντας βελτιώσεις στη μνήμη, στη συγκέντρωση, στην επικοινωνία και στην ανάπτυξη της γλώσσας, καθώς και ενεργό συμμετοχή, συνεργασία και κοινωνική ένταξη (Chappell & Chappell, 2015· Fajrie et al., 2024· Guihot-Balcombe, 2024· Karaolis, 2020· Lenakakis et al., 2017· Luen, 2024).

Το κουκλοθέατρο διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην προώθηση της συμπερίληψης, ιδιαίτερα για ευάλωτες ή περιθωριοποιημένες ομάδες όπως π.χ. μαθητές μεταναστευτικού υποβάθρου και εκείνων που κινδυνεύουν να εγκαταλείψουν το σχολείο. Τόσο οι δραστηριότητες κατασκευής και εμπύχωσης των κουκλών όσο και οι πτυχές της θεατρικής τους παρουσίασης –όπως η οπτική έκφραση, η μουσική και η αφήγηση– βοηθούν στη δημιουργία ενός πιο ανθρώπινου και λιγότερο στρεσογόνου περιβάλλοντος κατά τη διαδικασία ένταξης των παιδιών στο σχολείο (Lenakakis & Partsakoulaki, 2025· Parousi & Lenakakis, 2021).

Επειδή οι κούκλες διεγείρουν τη φαντασία και τη δημιουργικότητα (Lenakakis & Partsakoulaki, 2025), αποτελούν ένα από τα απλούστερα, αλλά και πιο αποτελεσματικά μέσα ενεργοποίησης των εσωτερικών κινήτρων των μαθητών για συμμετοχή (Lenakakis et al., 2017). Σε ευρύτερο επίπεδο, η μάθηση μέσω των τεχνών έχει αποδείξει ότι μπορεί να ενισχύσει την κινητοποίηση, τη συμμετοχή και την ακαδημαϊκή επιτυχία των μαθητών με αναπηρίες, ενώ παράλληλα συμβάλλει στη δημιουργία συμπεριληπτικών σχολικών κοινοτήτων (Chappell & Chappell, 2015· Fajrie et al., 2024). Το κουκλοθέατρο συνδέεται απόλυτα με αυτά τα ευρήματα,

υποστηρίζοντας θεμελιώδεις μαθησιακές δεξιότητες, ενισχύοντας θετικές συμπεριφορές και βελτιώνοντας την επικοινωνία και την κοινωνική αλληλεπίδραση.

Το κουκλοθέατρο είναι ιδιαίτερα ωφέλιμο για παιδιά με μεταναστευτικό ή προσφυγικό υπόβαθρο. Σε περιβάλλοντα κρίσεων ή συγκρούσεων, η ενασχόληση με το κουκλοθέατρο μπορεί να ενδυναμώσει τα παιδιά, να τα βοηθήσει να αναπτύξουν μηχανισμούς αντιμετώπισης και να τα υποστηρίξει στη διαχείριση τραυματικών εμπειριών. Μελέτες περίπτωσης δείχνουν ότι οι κούκλες προσφέρουν ένα ασφαλές μέσο έκφρασης, διευκολύνοντας τη συναισθηματική ίαση και την ανθεκτικότητα (Beauregard et al., 2024· Dakroub, 2020). Παρεμβάσεις που συνδυάζουν θέατρο, εικαστικές τέχνες, μουσική και αυτοσχεδιαστικό κουκλοθέατρο δημιουργούν υποστηρικτικά περιβάλλοντα για πολυτροπική επικοινωνία και χρήση δεύτερης γλώσσας, ενισχύοντας τη συμμετοχή, την ενσυναίσθηση και τη διαπολιτισμική κατανόηση (Segal et al., 2024· Vitsou et al., 2021).

Οι εκπαιδευτικοί διαπιστώνουν συχνά ότι το κουκλοθέατρο αποκαλύπτει κρυμμένα ταλέντα και ικανότητες σε μαθητές που διαφορετικά θα παρέμεναν σιωπηλοί ή στο περιθώριο. Για παράδειγμα, κάποια παιδιά με επιλεκτική αλαλία έχουν «βρει τη φωνή τους» μέσα από την αλληλεπίδραση με τις κούκλες. Εφόσον το κουκλοθέατρο δεν απαιτεί προηγούμενη εμπειρία, δεν βαθμολογείται και είναι από τη φύση του απολαυστικό, προσφέρει μια συμπεριληπτική ατμόσφαιρα όπου όλα τα παιδιά — συμπεριλαμβανομένων εκείνων που δυσκολεύονται σε πιο παραδοσιακά μαθησιακά πλαίσια— μπορούν να συμμετέχουν χωρίς τον φόβο της αποτυχίας. Τους παρέχει ένα προσιτό μέσο για αυτοέκφραση, δημιουργικότητα και ενίσχυση της αυτοπεποίθησης (Amstem et al., 2022· Beauregard et al., 2024· Karaolis, 2020).

Συνοψίζοντας, το κουκλοθέατρο καλλιεργεί:

- Δημιουργικότητα, φαντασία και συναισθηματική νοημοσύνη
- Επινοητικότητα, εσωτερική κινητοποίηση και κριτική σκέψη
- Συγκέντρωση, ικανότητα τήρησης οδηγιών και βαθύτερη εμπλοκή
- Γνωστικές και κινητικές δεξιότητες

- Έκφραση, αυτογνωσία και αυτοαποτελεσματικότητα
- Γλωσσική ανάπτυξη και δημιουργική γραφή
- Συνεργασία και σχέσεις βασισμένες στην εμπιστοσύνη
- Καλλιτεχνικό, θεατρικό και οπτικό γραμματισμό
- Αποτελεσματική διδασκαλία του αναλυτικού προγράμματος
- Δημιουργική επαναξιοποίηση υλικών και φιλοπεριβαλλοντική συμπεριφορά.

Καταλήγοντας, το κουκλοθέατρο δεν είναι απλώς ένα καλλιτεχνικό εργαλείο· αποτελεί μια συμπεριληπτική, μεταμορφωτική παιδαγωγική προσέγγιση που ενισχύει τη μάθηση και στηρίζει τη σφαιρική ανάπτυξη κάθε παιδιού.

1.4 Κατακτώντας την τέχνη του κουκλοθεάτρου

Η μεθοδολογία εκπαίδευσης στο κουκλοθέατρο αναπτύσσεται στο παρόν εγχειρίδιο σε τέσσερα προοδευτικά και αλληλένδετα στάδια, καθοδηγώντας εκπαιδευτικούς και μαθητές από τη δημιουργία μιας κούκλας έως την ανάπτυξη μιας ολοκληρωμένης παράστασης (δες την ανάπτυξη αυτή από την ομάδα *Πράσσειν Άλογα* και την Ε. Καποκάκη στο δεύτερο μέρος του παρόντος τόμου). Αντλώντας έμπνευση από τη θεατρική πρακτική, την καλλιτεχνική δημιουργία και τις αρχές της συν-δημιουργίας, αυτά τα στάδια έχουν σχεδιαστεί ώστε να καλλιεργούν τη δημιουργικότητα, την επικοινωνία και τη συμπερίληψη. Αυτή η μεθοδολογική πορεία είναι καθοριστικής σημασίας στο πλαίσιο του έργου PuppetIntegrate, καθώς αποσκοπεί στην ενδυνάμωση ευάλωτων και περιθωριοποιημένων παιδιών, στην υποστήριξη της πολιτισμικής τους προσαρμογής και στην προώθηση της κοινωνικής συμμετοχής μέσα από χαρούμενη, βιωματική μάθηση.

A. Κατασκευή κούκλας

Η εκπαίδευση ξεκινά με τη δημιουργία μιας απλής κούκλας, χρησιμοποιώντας προσιτά και οικονομικά υλικά. Το στάδιο αυτό δίνει έμφαση σε ζητήματα αειφορίας, στη δημιουργικότητα και τη βιωματική εμπλοκή, ενθαρρύνοντας όλους τους συμμετέχοντες να αναγνωρίσουν την αξία των καθημερινών αντικειμένων μέσω της επαναχρησιμοποίησής τους. Συνήθως, η κούκλα που κατασκευάζεται αναπαριστά μια

ανθρώπινη φιγούρα ικανή για βασικές εκφραστικές κινήσεις. Η διαδικασία της κατασκευής δεν ενισχύει μόνο τις λεπτές κινητικές δεξιότητες, αλλά επίσης πυροδοτεί τη φαντασία και καλλιεργεί ένα αίσθημα προσωπικής δημιουργίας, στοιχεία ουσιαστικά για όλους τους μαθητές.

Β. Εμφύχωση κούκλας

Μόλις ολοκληρωθεί η κατασκευή της κούκλας, η προσοχή μετατοπίζεται στην εμφύχωσή της. Εκπαιδευτικοί και μαθητές εμβαθύνουν στις αρχές του βλέμματος, της στάσης, του βάρους και της αναπνοής, όχι μόνο της κούκλας, αλλά και του κουκλοπαίκτη. Μέσα από καθοδηγούμενες ασκήσεις, οι συμμετέχοντες εξασκούνται σε βασικές κινήσεις, όπως το περπάτημα, το κάθισμα, το πέταγμα, το στρίψιμο και την αναπνοή, μαθαίνοντας σταδιακά να αποδίδουν συναισθήματα και προθέσεις μέσω της κίνησης. Το στάδιο αυτό καλλιεργεί τη συγκέντρωση, την ενσυναίσθηση, τη σωματική επίγνωση και την ικανότητα παρατήρησης λεπτών μη λεκτικών εκφράσεων.

Σε περιβάλλοντα συμπεριληπτικής εκπαίδευσης, η εμφύχωση κούκλας δημιουργεί ένα προστατευτικό «ενδιάμεσο» ανάμεσα στους μαθητές και στην έκφραση σκέψεων ή συναισθημάτων, γεγονός που την καθιστά ιδιαίτερα αποτελεσματική για παιδιά που μπορεί να είναι διστακτικά, αγχώδη, να αντιμετωπίζουν γλωσσικές δυσκολίες ή να βιώνουν τραύμα ή αναγκαστική μετακίνηση και απώλεια οικείου περιβάλλοντος.

Γ. Αυτοσχεδιασμός

Ο αυτοσχεδιασμός ενθαρρύνει την αυθόρμητη δημιουργική σκέψη και την ενεργή αφήγηση. Οι συμμετέχοντες δημιουργούν πρωτότυπες σκηνές, διερευνώντας πώς μια κούκλα εκφράζει χαρακτήρα, συναισθημα και αφήγηση μέσα από τη χειρονομία και τον ρυθμό. Η προσέγγιση αυτή ενισχύει την ευελιξία, τη συνεργασία και την επίλυση προβλημάτων, δεξιότητες ζωτικής σημασίας για μαθητές με διαφορετικά πολιτισμικά και γλωσσικά υπόβαθρα. Στο πλαίσιο του έργου PuppetIntegrate, πραγματοποιήθηκαν συνεδρίες συν-δημιουργικού αυτοσχεδιασμού (δες Δραστηριότητα Α1 στο δεύτερο μέρος) στην Ελλάδα και την Πολωνία, όπου μικτές

ομάδες παιδιών συνεργάστηκαν για να δημιουργήσουν ιστορίες. Αυτές οι συνεδρίες ενίσχυσαν τις σχέσεις μεταξύ συνομηλίκων, προώθησαν τη διαπολιτισμική επικοινωνία και δημιούργησαν ένα ευχάριστο κλίμα, στο οποίο όλα τα παιδιά –συμπεριλαμβανομένων εκείνων με μεταναστευτικό ή ευάλωτο υπόβαθρο– μπορούσαν να συμμετέχουν πλήρως.

Δ. Ανάπτυξη σεναρίου

Στο τελικό στάδιο, οι συμμετέχοντες εμβαθύνουν στην κατανόηση της αφηγηματικής δομής δημιουργώντας ένα σενάριο βασισμένο στις αριστοτελικές αρχές: Πρόλογος, Κύριο Μέρος και Λύση. Μαθαίνουν πώς οι ανάγκες του πρωταγωνιστή κινούν την ιστορία, πώς η σύγκρουση πυροδοτεί τη μεταμόρφωση και πώς οι δραματικές κορυφώσεις προσδίδουν νόημα στην αφήγηση. Αυτή η δομημένη διαδικασία αφήγησης βοηθά τους μαθητές να οργανώνουν τις ιδέες τους, να συνεργάζονται αποτελεσματικά και να εκφράζονται μέσω της γλώσσας, προφορικής ή γραπτής, γεγονός που την καθιστά ιδιαίτερα ωφέλιμη για πολυγλωσσικές τάξεις και για παιδιά που αναπτύσσουν δεξιότητες γραμματισμού.

Η έννοια της συμπερίληψης στο πρόγραμμα PuppetIntegrate

Τα τέσσερα στάδια συνθέτουν μια παιδαγωγικά συνεπή πορεία, η οποία εναρμονίζεται πλήρως με τους κεντρικούς στόχους και τις δράσεις του έργου PuppetIntegrate. Η εν λόγω μεθοδολογία:

- Υποστηρίζει συν-δημιουργικά εργαστήρια, όπου το κουκλοθέατρο λειτουργεί ως κοινή γλώσσα μεταξύ διαφορετικών πολιτισμών και ικανοτήτων,
- Ενισχύει την επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών, ενθαρρύνοντάς τους να εφαρμόζουν καλλιτεχνικές παιδαγωγικές προσεγγίσεις,
- Συμβάλλει σε μια ανοικτή ψηφιακή βιβλιοθήκη πόρων, προσφέροντας προσαρμόσιμα υλικά για σχολεία σε όλη την Ευρώπη, και

- Διαμορφώνει ένα δομημένο, πολλαπλώς εφαρμόσιμο μοντέλο, το οποίο προβάλλεται μέσω των δραστηριοτήτων διάχυσης και των τελικών εκδηλώσεων.

Οι εν λόγω πρακτικές συμβάλλουν στη μείωση των διακρίσεων, στην προώθηση της συμπερίληψης και στην ενδυνάμωση των παιδιών, προσφέροντάς τους μια δημιουργική φωνή μέσα στη μαθησιακή διαδικασία.

Η αξία της βιωματικής συμμετοχής του εκπαιδευτικού

Είναι σημαντικό ο εκπαιδευτικός ή εμπυχωτής να βιώσει πρώτα ο ίδιος ολόκληρη αυτή τη διαδικασία. Η άμεση ενασχόληση με την κατασκευή, την εμπύχωση, τον αυτοσχεδιασμό και την ανάπτυξη σεναρίου τού επιτρέπει να κατανοήσει σε βάθος τις συναισθηματικές, δημιουργικές και κοινωνικές διαστάσεις που βιώνουν οι μαθητές. Αυτή η προσωπική εμπλοκή δίνει στον εκπαιδευτικό τη δυνατότητα να υποστηρίξει τους μαθητές με σκέψη και αυτοπεποίθηση, εξασφαλίζοντας ότι το κουκλοθέατρο εξελίσσεται από μια καλλιτεχνική δραστηριότητα σε ένα ουσιαστικό παιδαγωγικό εργαλείο ενδυνάμωσης και συμπερίληψης.

Βιβλιογραφικές αναφορές – Κεφάλαιο 1

Amsdem, M., Debouny, E., Kroflin, L., & Viklund, A. (Eds.). (2022). *Applied puppetry in education, development, and therapy: Theory and practice*. Academy of Arts and Culture in Osijek. <http://www.uaos.unios.hr/wp-content/uploads/2022/02/Applied-Puppetry-FINAL-za-web.pdf>

Beauregard, C., Papazian-Zohrabian, G., & Rousseau, C. (2024). From helplessness to a renewed sense of agency: The integration of puppets in the art & storytelling school-based creative expression program with immigrant and refugee children.

- The Arts in Psychotherapy*, 87, 102124.
<https://doi.org/10.1016/j.aip.2024.102124>
- Chappell, S. V., & Chappell, D. (2015). Building social inclusion through critical arts-based pedagogies in university classroom communities. *International Journal of Inclusive Education*, 20(3), 292–308.
<https://doi.org/10.1080/13603116.2015.1047658>
- Dakroub, K. (2020). Puppetry for building bridges: Psychosocial intervention in emergency settings in the Middle East. *Applied Theatre Research*, 8(1), 5771.
https://doi.org/10.1386/atr_00026_1
- Dunst, C. J. (2014). Meta-analysis of the effects of puppet shows on attitudes toward and knowledge of individuals with disabilities. *Exceptional Children*, 80(2), 136–148. <https://doi.org/10.1177/001440291408000201>
- Fajrie, N., Purbasari, I., Bamiro, N. B., & Evans, D. G. (2024). Does art education matter in inclusiveness for learners with disabilities? A systematic review. *International Journal of Learning, Teaching and Educational Research*, 23(6), 96–124.
<https://doi.org/10.26803/ijlter.23.6.5>
- Guihot-Balcombe, L. (2024). “Intervention on a string”: What is the impact of puppetry as an intervention tool on the communication skills and self-esteem of children, including children with disabilities and additional challenges? *International Journal of Education & the Arts*, 25(1). <http://doi.org/10.26209/ijea25n1>
- Karaolis, O. (2020). Inclusion happens with a puppet: puppets for inclusive practice in early childhood settings. *NJ*, 44(1), 29–42.
<https://doi.org/10.1080/14452294.2020.1871506>
- Lenakakis, A., Argyropoulou, I., Loula, M., Papadimitriou-Vogiatsi, M.-E., Sidiropoulou, Chr., & Tsolaki, I. (2017). Puppet theatre and diversity: A research conducted with elementary school students / Lutkarsko pozoriste I ranznolikost: Istrazivanje sprovedeno s ucenicima osnovne skole. In S. Jelusic & M. Radonjic (Eds.), *Theatre for children – Artistic phenomenon. A collection of papers / Pozoriste za decu – Umetnicki fenomen. Zbornik radova* (pp. 43–67). International Festival of Children’s Theatres.

- Lenakakis, A., Paroussi, A., & Tselfes, V. (2022). Puppet theatre in Greek preschool education: Kindergarten teacher views. *International Journal of Education & the Arts*, 23(12). <http://doi.org/10.26209/ijea23n12>
- Lenakakis, A., & Partsakoulaki, V. (2025). Puppet theatre and creativity. *NJ*, 48(1). <https://njdrama.scholasticahq.com/article/140572-puppet-theatre-andcreativity-enhancement-in-preschoolers>
- Luen, L. C. (2021). Puppetry activities in early childhood programmes. *Southeast Asia Early Childhood Journal*, 10, 89–96. <https://doi.org/10.37134/saecj.vol10.sp.8.2021>
- Parousi, A., & Lenakakis, A. (Eds.). (2021). *Current trends in Greek puppet theatre. An informal form of education?* (ebook). University of Athens. <https://doi.org/10.12681/ecdnkua.75>
- Parsloe, S. M., Leon, J. D., Allen, L., & Junczewski, S. (2024). The power of puppetry as an arts-based tool for health and disability communication research. *Health Communication*, 1–12. <https://doi.org/10.1080/10410236.2024.2421617>
- Segal, U. A., Davenport, F., Marshall, R., & Romano, D. (2024). Puppetry to educate social work practitioners: Telling the refugee story. *Journal of Social Work*, 24(4), <https://doi.org/10.1177/14680173231225422>
- To, Q. G., Le, H. K., Dao, T. T. Y., Magnussen, C. G., & Le, Q. T. K. (2010). Effectiveness of a puppet show on iodine knowledge, attitudes and behaviour of elementary students and the indirect effects on their parents and households in Ho Chi Minh City: A pilot study. *Public Health*, 124(9), 538–541. <https://doi.org/10.1016/j.puhe.2010.05.006>
- Vitsou, M., Papadopoulou, M., & Gana E. (2021). Getting them back to class: A project to engage refugee children in school using drama pedagogy. *Scenario: A Journal of Performative Teaching, Learning, Research*, 14(2), 42–59. <https://doi.org/10.33178/scenario.14.2.3>

Κεφάλαιο 2

Συν-δημιουργίες εκπαιδευτικών μέσω του κουκλοθέατρου: Εθνικές προσεγγίσεις

2.1 Η θέση του κουκλοθέατρου στο ελληνικό σχολείο

A. Λενακάκης, M. Ιωαννίδου, & M. Κολτσίδα

Το κουκλοθέατρο έχει εδραιώσει μια σημαντική και διαχρονική παρουσία στο ελληνικό εκπαιδευτικό τοπίο, ιδίως στην προσχολική εκπαίδευση. Οι απαρχές του εντοπίζονται στις αρχές του 19ου αιώνα, με την ίδρυση των πρώτων νηπιαγωγείων στη νεότερη Ελλάδα, όπου οι παραστάσεις κουκλοθέατρου και το παιχνίδι αποτελούσαν βασικό μέρος των εκπαιδευτικών και ψυχαγωγικών δραστηριοτήτων για τα μικρά παιδιά (Λενακάκης et al., 2018). Καθ' όλη τη διάρκεια του πρώτου μισού του 20ού αιώνα, το κουκλοθέατρο εξελίχθηκε σε ευρέως διαδεδομένη πολιτισμική πρακτική μεταξύ των παιδιών, ιδιαίτερα στις αστικές και εργατικές κοινότητες, προετοιμάζοντας το έδαφος για την μεταγενέστερη ενσωμάτωσή του σε επίσημο εκπαιδευτικό πλαίσιο (Λενακάκης & Παρούση, 2019).

Ένας σημαντικός σταθμός μετεξέλιξης του είδους σημειώθηκε την περίοδο από τη δεκαετία του 1960 έως τη δεκαετία του 1980, όταν το κουκλοθέατρο εισήλθε σταδιακά στα προγράμματα εκπαίδευσης εκπαιδευτικών και τελικά ενσωματώθηκε στα επίσημα αναλυτικά προγράμματα. Από τη δεκαετία του 1990 και έπειτα, η τέχνη αυτή απέκτησε ακόμη μεγαλύτερη δυναμική μέσα από τη σύνδεσή της με το θέατρο στην Εκπαίδευση, το οποίο προωθεί δημιουργικές, βιωματικές και κοινωνικά προσανατολισμένες μεθόδους διδασκαλίας στα ελληνικά σχολεία (Λενακάκης & Παρούση, 2019· Ρήγα & Τσελφές, 2021). Το κουκλοθέατρο έχει εξελιχθεί σε ένα

ισχυρό εργαλείο πολύτροπης έκφρασης, αφήγησης και μαθητοκεντρικής μάθησης, ενώ συνεχίζει μέχρι σήμερα να αποτελεί μία από τις πιο δημοφιλείς μορφές καλλιτεχνικής πρακτικής ειδικά στα ελληνικά νηπιαγωγεία.

Το κουκλοθέατρο στην προσχολική εκπαίδευση στην Ελλάδα

Έρευνες δείχνουν ότι το κουκλοθέατρο υιοθετείται ευρέως και εκτιμάται ιδιαίτερα από τους Έλληνες νηπιαγωγούς. Μια εκτενής μελέτη με τη συμμετοχή 977 εκπαιδευτικών προσχολικής εκπαίδευσης έδειξε ότι το κουκλοθέατρο είναι βαθιά ενσωματωμένο στις καθημερινές πρακτικές της τάξης και αναγνωρίζεται ευρέως ως αποτελεσματικό διδακτικό μέσο (Λενακάκης & Παρούση, 2019· Lenakakis et al., 2022). Οι εκπαιδευτικοί αναφέρουν ότι αξιοποιούν το κουκλοθέατρο με δύο βασικούς τρόπους:

- Στο πλαίσιο του καθημερινού μαθήματος, όπου παιδιά και εκπαιδευτικοί κατασκευάζουν κούκλες, συμμετέχουν σε δραματοποιήσεις και συνδημιουργούν σύντομες αφηγήσεις.
- Μέσα από οργανωμένη παρακολούθηση επαγγελματικών παραστάσεων κουκλοθέατρου, τις οποίες θεωρούν πολιτισμικά πλούσιες εμπειρίες που ενισχύουν τη συναισθηματική, γνωστική και κοινωνική ανάπτυξη των παιδιών.

Στην ίδια έρευνα, περίπου το 75% των νηπιαγωγών πηγαίνουν την τάξη τους σε μία ή δύο παραστάσεις κουκλοθέατρου κάθε χρόνο. Οι παραστάσεις αυτές δεν αντιμετωπίζονται μόνο ως ψυχαγωγία, αλλά και ως ευκαιρία διαμεσολάβησης εκπαιδευτικών μηνυμάτων και ενίσχυσης του ετήσιου σχολικού προγράμματος. Επιπλέον, περισσότερο από το 30% των εκπαιδευτικών έχει συμμετάσχει σε εργαστήρια ή επιμορφώσεις που υλοποιούνται από επαγγελματίες κουκλοπαίκτες. Αντίστοιχα, σχεδόν το 90% έχει λάβει επίσημη εκπαίδευση στο «κουκλοθέατρο στην εκπαίδευση» κατά τη διάρκεια των προπτυχιακών ή μεταπτυχιακών τους σπουδών.

Αυτή η εκτεταμένη επαγγελματική έκθεση αναδεικνύει την ισχυρή θεσμική παρουσία του κουκλοθέατρου στην προετοιμασία των εκπαιδευτικών προσχολικής αγωγής.

Αντλώντας στοιχεία από την ίδια έρευνα, οι Έλληνες νηπιαγωγοί αποδίδουν υψηλή παιδαγωγική σημασία στο κουκλοθέατρο, αναγνωρίζοντας τους πολλαπλούς ρόλους του ως καλλιτεχνικού, επικοινωνιακού και αναπτυξιακού εργαλείου. Συχνά επισημαίνουν:

- την αισθητική και πολιτισμική του αξία,
- την ικανότητά του να πυροδοτεί τη φαντασία, τη δημιουργικότητα και την έκφραση,
- τη συμβολή του στη συναισθηματική ανάπτυξη και την κοινωνική αλληλεπίδραση και
- τον ρόλο του στη διαμόρφωση στάσεων και στην ενίσχυση της γνώσης.

Ενδιαφέρον έχει πάντως ότι οι εκπαιδευτικοί σπάνια περιγράφουν το κουκλοθέατρο ως ένα άκαμπτο ή μηχανιστικό διδακτικό εργαλείο. Αντίθετα, το αντιλαμβάνονται ως ένα ευέλικτο, ημι-αυτόνομο επικοινωνιακό μέσο που καλλιεργεί τον αυθόρμητο διάλογο, το συμβολικό παιχνίδι και μια ασφαλή απόσταση, μέσα από την οποία τα παιδιά μπορούν να εκφράσουν συναισθήματα και να διερευνήσουν νοήματα. Η διάσταση αυτή είναι ιδιαίτερα ωφέλιμη σε πολυπολιτισμικές ή γλωσσικά ετερογενείς τάξεις, όπου το κουκλοθέατρο βοηθά στη γεφύρωση επικοινωνιακών κενών και υποστηρίζει παιδιά που μπορεί να είναι ντροπαλά, αγχώδη ή να βρίσκονται ακόμη στο στάδιο εξέλιξης των γλωσσικών τους δεξιοτήτων (Λενακάκης et al., 2016· Λενακάκης & Λουλά, 2015).

Το κουκλοθέατρο πέρα από την προσχολική εκπαίδευση: Περιορισμένο αλλά αυξανόμενο ενδιαφέρον

Αν και το κουκλοθέατρο είναι βαθιά ριζωμένο και ιστορικά συνδεδεμένο με την προσχολική εκπαίδευση, ο ρόλος του στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια

εκπαίδευση παραμένει σχετικά περιορισμένος. Οι εκπαιδευτικοί των μεγαλύτερων τάξεων συχνά δεν διαθέτουν επιμόρφωση στο κουκλοθέατρο και ενδέχεται να μην έχουν τον χρόνο ή τους πόρους για να το εντάξουν στη διδασκαλία τους. Παρ' όλα αυτά, το ευρύτερο εκπαιδευτικό πλαίσιο –διαμορφωμένο από το Θέατρο στην Εκπαίδευση, τις δημιουργικές τέχνες και τη κοινωνικο-συναισθηματική μάθηση– έχει αναζωπυρώσει το ενδιαφέρον για τις δυνατότητες του κουκλοθέατρου ως μέσου συμπεριληπτικής και βιωματικής μάθησης (Ρήγα & Τσελφές, 2021). Πρωτοβουλίες όπως το PuppetIntegrate ενισχύουν αυτή την τάση, δείχνοντας πώς το κουκλοθέατρο μπορεί να προάγει τη διαπολιτισμική επικοινωνία, την κοινωνική ένταξη και τα συνεργατικά μαθησιακά περιβάλλοντα σε διαφορετικά εκπαιδευτικά επίπεδα.

Το κουκλοθέατρο στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα μέσα από μια κοινωνικοπολιτισμική σκοπιά

Μια πρόσφατη ιστορική μελέτη μας (Λενακάκης & Παρούση, 2019) εξέτασε τον ρόλο του κουκλοθέατρου στην ελληνική προσχολική εκπαίδευση, εστιάζοντας στα κοινωνικο-πολιτισμικά «σχήματα». Τα σχήματα αυτά αποτελούν εννοιολογικά πλαίσια που επηρεάζουν τον τρόπο με τον οποίο οι θεσμοί υιοθετούν και ενσωματώνουν πρακτικές με την πάροδο του χρόνου. Η μελέτη αποκάλυψε ότι η διαχρονική παρουσία του κουκλοθέατρου στην προσχολική εκπαίδευση δεν οφείλεται μόνο σε συνειδητές αποφάσεις των εκπαιδευτικών θεσμών. Αντίθετα, έχει διαμορφωθεί μέσα από μια δυναμική αλληλεπίδραση πολιτισμικών, καλλιτεχνικών και κοινωνικών επιρροών που σταδιακά έχουν σχηματίσει εκπαιδευτικές νόρμες. Τα κοινωνικο-πολιτισμικά αυτά σχήματα έχουν επηρεάσει τις πεποιθήσεις των εκπαιδευτικών, έχουν διαμορφώσει εκπαιδευτικές πολιτικές και έχουν καθορίσει πρακτικές μέσα στην τάξη, οδηγώντας τελικά στη διαμόρφωση μιας σταθερής πολιτισμικής ταυτότητας για το κουκλοθέατρο στην ελληνική προσχολική εκπαίδευση (Παρούση et al., 2021).

Τα ευρήματα αναδεικνύουν δύο σημαντικά σημεία:

1. Η σχέση ανάμεσα στο κουκλοθέατρο και την εκπαίδευση στην Ελλάδα είναι μακρόχρονη και πολυδιάστατη, προσαρμοζόμενη στις κοινωνικές και εκπαιδευτικές αλλαγές με την πάροδο του χρόνου.
2. Η αυξανόμενη αποδοχή του κουκλοθέατρου ως παιδαγωγικού εργαλείου έχει προκύψει οργανικά μέσα από τις καθημερινές πρακτικές και τις πολιτισμικές αλληλεπιδράσεις, και όχι ως μια πρωτοβουλία που επιβλήθηκε «από τα πάνω».

Καταλήγοντας, τα δεδομένα δείχνουν ότι το κουκλοθέατρο αποτελεί μία από τις πλέον ιστορικά εδραιωμένες καλλιτεχνικές πρακτικές στην ελληνική προσχολική εκπαίδευση. Οι Έλληνες νηπιαγωγοί δεν διαθέτουν μόνο βαθιά εξοικείωση με τις μεθόδους του, αλλά λαμβάνουν και συστηματική εκπαίδευση, εκτιμώντας ενεργά τα παιδαγωγικά του οφέλη. Αν και η χρήση του κουκλοθέατρου πέρα από το προσχολικό επίπεδο παραμένει σχετικά περιορισμένη, τα ισχυρά πολιτισμικά θεμέλια, η θεσμική του παρουσία και ο ενθουσιασμός των εκπαιδευτικών συνιστούν μια σταθερή βάση για την επέκταση της εφαρμογής του σε ευρύτερα εκπαιδευτικά πλαίσια.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, το PuppetIntegrate αξιοποιεί μια πλούσια εθνική παράδοση, ανοίγοντας ταυτόχρονα τον δρόμο για τη χρήση του κουκλοθέατρου ως εργαλείου συμπερίληψης, δημιουργικής μάθησης και συνδημιουργίας σε ολόκληρο το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα.

Βιβλιογραφικές αναφορές – Κεφάλαιο 2.1

Λενακάκης, Α., Βασαρμίδου, Δ., & Σπαντιδάκης, Γ. (2016). Ο ρόλος και η σημασία της θεατροπαιδαγωγικής στη δημιουργία περιβαλλόντων κοινωνικο-πολιτισμικής και γνωστικής μαθητείας για την παραγωγή γραπτού λόγου. Στο Ε. Χοντολίδου, Ρ. Τσοκαλίδου, Φ. Τεντολούρης, Α. Κυρίδης, & Κ. Βακαλόπουλος (Επιμ.), *Μνήμη Σωφρόνη Χατζησαββίδη. Γλωσσ(ολογ)ικές & παιδαγωγικές προσεγγίσεις* (σσ. 529–551). Gutenberg.

- Λενακάκης, Α., & Λουλά, Μ. (2015). Κουκλοθέατρο και επικοινωνία. Μια ερευνητική προσέγγιση για τον ρόλο της θεατρικής κούκλας στην προώθηση της επικοινωνιακής χρήσης της γλώσσας. Στο Σ. Παπαδόπουλος (Επιμ.), *Θέατρο και θεατρικές τεχνικές στην αγωγή και την εκπαίδευση. 2ο Forum Νέων Επιστημόνων* (ebook) (σσ. 357–373). Θαλής-ΕΚΠΑ. Προσβάσιμο στο <http://goo.gl/IXJrgb>
- Λενακάκης, Α., & Παρούση, Α. (2019). *Η τέχνη του κουκλοθέατρου στην εκπαίδευση: Παιχνίδι συγκλίσεων και αποκλίσεων*. Gutenberg.
- Λενακάκης, Α., Παρούση, Α., & Τσελφές, Β. (2018). Θεσμικά και πολιτισμικά σχήματα που περιγράφουν τη μεταβαλλόμενη παρουσία του κουκλοθέατρου στον εκπαιδευτικό χώρο των ελληνικών Νηπιαγωγείων. *Μέντορας*, 16, 48–94. <https://tinyurl.com/246vpstd>
- Lenakakis, A., Paroussi, A., & Tselfes, V. (2022). Puppet theatre in Greek preschool education: Kindergarten teacher views. *International Journal of Education & the Arts*, 23(12). <http://doi.org/10.26209/ijea23n12>
- Παρούση, Α., & Λενακάκης, Α. (Επιμ.). (2021). *Σύγχρονες τάσεις στο ελληνικό κουκλοθέατρο. Μια άτυπη μορφή εκπαίδευσης;* (ebook). ΤΕΑΠΗ ΕΚΠΑ. <https://doi.org/10.12681/ecdnkua.75>
- Παρούση, Α., Λενακάκης, Α., & Τσελφές, Β. (2021). Σύγχρονες τάσεις στο ελληνικό κουκλοθέατρο. Ανιχνεύοντας τα άτυπα εκπαιδευτικά χαρακτηριστικά τους. Στο Α. Παρούση & Α. Λενακάκης (Επιμ.), *Σύγχρονες τάσεις στο ελληνικό κουκλοθέατρο. Μια άτυπη μορφή εκπαίδευσης;* (ebook) (σσ. 426–442). ΕΚΠΑ. <https://doi.org/10.12681/ecdnkua.75>
- Ρήγα, Β., & Τσελφές, Β. (2021). Το θέατρο στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση εκπαιδευτικών: ισορροπία μεταξύ καινοτόμων ρευμάτων και θεσμικής αδράνειας. Στο Α. Παρούση & Α. Λενακάκης (Επιμ.), *Σύγχρονες τάσεις στο ελληνικό κουκλοθέατρο. Μια άτυπη μορφή εκπαίδευσης;* (ebook) (σσ. 106–135). ΤΕΑΠΗ ΕΚΠΑ. <https://doi.org/10.12681/ecdnkua.75>

2.2 Συνεργατικό Εργαστήριο: Διερεύνηση των Προσδοκιών των Ελλήνων εκπαιδευτικών για το πρόγραμμα «PuppetIntegrate»

Α. Λενακάκης, Μ. Ιωαννίδου, & Ε. Ξαφάκος

Στο πλαίσιο του έργου PuppetIntegrate, οργανώθηκε μια σειρά συνδημιουργικών εργαστηρίων για Έλληνες και Πολωνούς εκπαιδευτικούς της πρωτοβάθμιας και της προσχολικής εκπαίδευσης. Οι συναντήσεις αυτές στόχευαν στο να τους εξοικειώσουν με διδακτικές μεθόδους βασισμένες στο κουκλοθέατρο, να ενισχύσουν τις διδακτικές τους δεξιότητες και να καλλιεργήσουν συνεργατικές προσεγγίσεις μεταξύ σχολείων και χωρών. Μετά την ολοκλήρωση του προγράμματος, οι 63 Έλληνες συμμετέχοντες εκπαιδευτικοί μοιράστηκαν τις απόψεις τους απαντώντας σε ανοικτού τύπου ερωτήσεις σχετικά με τις εμπειρίες, τις προσδοκίες τους και τον τρόπο με τον οποίο το έργο επηρέασε την επαγγελματική τους πρακτική. Η θεματική ανάλυση των απαντήσεων ανέδειξε τρεις βασικούς άξονες: (1) τις εμπειρίες των εκπαιδευτικών, (2) τον αντίκτυπο στις σχέσεις εκπαιδευτικού–μαθητή και (3) τη συνεργασία μεταξύ εκπαιδευτικών και εμψυχωτών του προγράμματος, καθώς και μια σειρά από προτάσεις για τη βελτίωσή του.

Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι η παρούσα ανάλυση λειτουργεί ενδεικτικά και όχι εξαντλητικά. Για μια πληρέστερη κατανόηση του αντίκτυπου του προγράμματος, η θεματική αυτή επισκόπηση θα πρέπει να εξεταστεί σε συνδυασμό με τα ευρήματα του Παραδοτέου R5 του έργου *PuppetIntegrate*, όπου παρουσιάζεται αναλυτικά το πλήρες ερμηνευτικό πλαίσιο καθώς και οι συγκρίσεις μεταξύ των χωρών.

Οι εμπειρίες των εκπαιδευτικών

A. Ανταλλαγή ιδεών και πρακτικών

Οι εκπαιδευτικοί τόνισαν σταθερά τα οφέλη της ανταλλαγής ιδεών, της παρατήρησης της δουλειάς των συναδέλφων και της συμμετοχής σε ουσιαστικές συζητήσεις. Τα σχόλιά τους αποτυπώνουν καθαρά αυτό το συναίσθημα:

- «Η ανταλλαγή ιδεών, η αλληλεπίδραση και ο σχολιασμός.» (E12)
- «Η κοινοποίηση απόψεων και ιδεών.» (E21)
- «Αποκόμισα πολύτιμες ιδέες από τα βίντεο των συναδέλφων.» (E24)
- «Είχα την ευκαιρία να δω τις δημιουργίες και τις δραστηριότητες των συναδέλφων μου.» (E07)
- «Μπορέσαμε να εκτιμήσουμε τη δουλειά των άλλων εκπαιδευτικών.» (E19)

Τα σχόλια αυτά υπογραμμίζουν ότι η συνδημιουργία λειτούργησε ως ουσιαστική πηγή επαγγελματικής εξέλιξης και έμπνευσης.

B. Ανατροφοδότηση

Ένας παράγοντας που οι συμμετέχοντες θεώρησαν ιδιαίτερα ωφέλιμο ήταν η τακτική και εποικοδομητική ανατροφοδότηση καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας. Οι εκπαιδευτικοί σημείωσαν:

- «Οι συχνές συναντήσεις που παρείχαν χρήσιμη ανατροφοδότηση.» (E09)
- «Λάβαμε πολύτιμη ανατροφοδότηση.» (E26)
- «Συνεχής ανατροφοδότηση και αξιολόγηση.» (E31)
- «Ήταν εποικοδομητική.» (E15)

Η ανατροφοδότηση αυτή προσέφερε ουσιαστική υποστήριξη και ενδυνάμωση στην επαγγελματική τους πορεία.

Γ. Διασχολική και διεθνής συνεργασία

Οι εκπαιδευτικοί ανέδειξαν επίσης τη σημασία της συνεργασίας με συναδέλφους από διαφορετικά σχολεία ή χώρες:

- «Αλληλεπίδραση με εκπαιδευτικούς από άλλες χώρες.» (E56)
- «Συμμετοχή με εκπαιδευτικούς από άλλη χώρα.» (E41)
- «Συνεργασία με τους συναδέλφους του σχολείου μου.» (E18)

Αυτή η διαπολιτισμική συνεργασία διεύρυνε τους επαγγελματικούς τους ορίζοντες και δημιούργησε νέες οδούς επικοινωνίας.

Δ. Δυναμική της ομάδας

Οι συμμετέχοντες αναφέρθηκαν συχνά στο ισχυρό αίσθημα συνοχής και υποστήριξης μέσα στην ομάδα:

- «Το πνεύμα συλλογικότητας.» (E03)
- «Η σύσφιξη των σχέσεων ανάμεσα στα μέλη της ομάδας.» (E14)
- «Η συνεργασία και η αλληλεπίδραση.» (E28)

Αυτή η υποστηρικτική και εμπιστευτική ατμόσφαιρα έθεσε τα θεμέλια για μια θετική και ουσιαστική βιωματική μαθησιακή διαδικασία.

Αντίκτυπος στις σχέσεις εκπαιδευτικού-μαθητή

Α. Αλληλεπίδραση

Οι εκπαιδευτικοί διαπίστωσαν ότι το κουκλοθέατρο καλλιέργησε πιο ουσιαστικές και πλούσιες αλληλεπιδράσεις με τους μαθητές τους. Ένας εκπαιδευτικός σημείωσε: «Αυτό που με εντυπωσίασε περισσότερο ήταν η συνεργασία και η αλληλεπίδραση» (E11). Η προσέγγιση αυτή οδήγησε τα παιδιά να γίνουν πιο ενεργά, εκφραστικά και επικοινωνιακά.

Β. Βελτίωση των σχέσεων μέσα στην τάξη

Πολλοί εκπαιδευτικοί παρατήρησαν αισθητή βελτίωση στο συναισθηματικό κλίμα της τάξης τους. Όπως σημείωσε ένας εκπαιδευτικός: «Τα πλεονεκτήματά του είναι η δημιουργία μιας ευχάριστης ατμόσφαιρας στην τάξη και η βελτίωση των σχέσεων μεταξύ των μαθητών.» (Ε29) Το κουκλοθέατρο μετατράπηκε σε ένα πολύτιμο εργαλείο για την οικοδόμηση συναισθηματικών δεσμών και την ενθάρρυνση της συνεργασίας μεταξύ των μαθητών. Οι συναφείς δράσεις που αναπτύχθηκαν λειτούργησαν ως ένας αποτελεσματικός τρόπος ενίσχυσης της συναισθηματικής σύνδεσης και της συνεργασίας των παιδιών.

Γ. Ενεργός συμμετοχή και συμπερίληψη όλων των μαθητών

Οι εκπαιδευτικοί τόνισαν ότι η συγκεκριμένη μέθοδος ενθάρρυνε τη συμμετοχή ακόμη και εκείνων που συνήθως διστάζουν. Για παράδειγμα, ένας εκπαιδευτικός ανέφερε: «Ένα από τα δυνατά σημεία ήταν η εμπλοκή των παιδιών στη δημιουργία του βίντεο και ο ενθουσιασμός τους» (Ε08). Ένας άλλος πρόσθεσε: «Η συμμετοχή των παιδιών» (Ε22). Ακόμη και μαθητές που συνήθως δυσκολεύονται να συμμετάσχουν ενεργά εντάχθηκαν στη διαδικασία. «Ήταν εκπληκτικό να βλέπω ακόμη και εκείνους που συνήθως δυσκολεύονται να συμμετέχουν», σχολίασε ένας άλλος εκπαιδευτικός (Ε52). Η κούκλα λειτούργησε ως διαμεσολαβητικό εργαλείο που διευκόλυνε τη συμπερίληψη, μείωσε τα γλωσσικά και συναισθηματικά εμπόδια και ανταποκρίθηκε σε διαφορετικές μαθησιακές ανάγκες.

Συνεργασία ανάμεσα στους εκπαιδευτές και τους εκπαιδευτικούς

Α. Σαφήνεια και ποιότητα στην καθοδήγηση

Οι εκπαιδευτικοί επαινούσαν συχνά την κατάρτιση και τη σαφήνεια των επιμορφωτών του προγράμματος. Σχόλια όπως «Καταρτισμένοι εμπυχωτές» (Ε33)

και «Η διδακτική προσέγγιση της επιμορφώτριας ήταν εξαιρετική» (E17) ανέδειξαν την ποιότητα της διδασκαλίας που ενίσχυσε τις θετικές εμπειρίες των εκπαιδευτικών.

Β. Υποστήριξη και ενθάρρυνση

Οι συμμετέχοντες εκτίμησαν ιδιαίτερα το υποστηρικτικό περιβάλλον που προσφέρθηκε. Ένας εκπαιδευτικός σχολίασε: «Η υποστήριξη και η φιλικότητα των διοργανωτών» (E02). Παράλληλα, ένας άλλος σημείωσε: «Δόθηκε έμφαση στις θετικές ενέργειες και όχι στα λάθη» (E50). Τέτοια καθοδήγηση και υποστήριξη όχι μόνο δημιούργησαν μια φιλόξενη ατμόσφαιρα, αλλά και ενίσχυσαν τα αισθήματα επάρκειας και αυτοπεποίθησης των εκπαιδευτικών.

Γ. Ανατροφοδότηση και αμεσότητα

Οι εκπαιδευτικοί εκτίμησαν την τακτική επικοινωνία και την άμεση ανατροφοδότηση, με έναν να σημειώνει: «Οι συστηματικές ενημερώσεις από τον συντονιστή του προγράμματος με βοήθησαν πραγματικά» (E44). Άλλοι υπογράμμισαν την επίδραση της έγκαιρης ανατροφοδότησης: «Υπήρχε καθοδήγηση ακολουθούμενη από άμεση ανατροφοδότηση» (E20). Αυτοί οι παράγοντες συνέβαλαν συνολικά στη διατήρηση σαφήνειας, συνέχειας και ισχυρής εμπλοκής.

Προτάσεις για βελτίωση: Έμφαση σε συστηματική και εφαρμοσμένη εκπαίδευση

Παρά τη γενική ικανοποίησή τους, οι εκπαιδευτικοί διατύπωσαν συγκεκριμένες προτάσεις για τη βελτίωση του προγράμματος, εκφράζοντας την ανάγκη για περισσότερο στοχευμένη, πρακτική παιδαγωγική καθοδήγηση.

Α. Περισσότερο στοχευμένη και πρακτικά προσανατολισμένη συνεργασία με ειδικούς

Οι συμμετέχοντες εξέφρασαν την επιθυμία για «περισσότερο εξειδικευμένη και εφαρμοσμένη συνεργασία με τους ειδικούς» (E37), τονίζοντας την ανάγκη να δοθεί έμφαση σε πραγματικές διδακτικές συνθήκες και όχι μόνο σε τεχνικές.

Β. Έμφαση σε παιδαγωγικά ζητούμενα

Οι εκπαιδευτικοί διατύπωσαν ένα σαφές αίτημα για «περισσότερη έμφαση στην παιδαγωγική διάσταση του κουκλοθέατρου και λιγότερο στην τεχνική» (Ε22). Επιθυμούσαν να εμβαθύνουν περισσότερο στον τρόπο με τον οποίο το κουκλοθέατρο υποστηρίζει τη ρύθμιση της συμπεριφοράς, τη συμπερίληψη, τη συναισθηματική ανάπτυξη και τη γλωσσική μάθηση.

Γ. Περισσότερα σενάρια «ζωντανής καθοδήγησης»

Οι εκπαιδευτικοί ζήτησαν επίσης «περισσότερες προσομοιώσεις και δραστηριότητες παιχνιδιού ρόλων με άμεση ανατροφοδότηση» (Ε53), εστιασμένες σε αυθεντικές προκλήσεις της τάξης.

Δ. Διαφοροποίηση περιεχομένου

Οι συμμετέχοντες υπογράμμισαν την ανάγκη για πιο ποικιλόμορφο περιεχόμενο και λιγότερη επανάληψη, επισημαίνοντας τη σημασία της «οργάνωσης των εργαστηρίων σε διαφορετικά επίπεδα» (Ε40).

Ε. Αμεσότητα και δυναμική αλληλεπίδραση

Παρότι εκτίμησαν τη διαδικτυακή συνεργασία, πολλοί εκπαιδευτικοί εξέφρασαν την επιθυμία για «περισσότερες διά ζώσης συναντήσεις ή πιο δυναμική διαδικτυακή αλληλεπίδραση» (Ε32).

Συμπεράσματα-Συζήτηση

Συμπερασματικά, η θεματική ανάλυση (Braun & Clarke, 2006) δείχνει ότι οι Έλληνες εκπαιδευτικοί αντιλήφθηκαν τη συνδημιουργική επιμόρφωση ως μια ιδιαίτερα πλούσια και εξαιρετικά θετική εμπειρία. Περιέγραψαν με συνέπεια τα εργαστήρια ως συνεργατικά και υποστηρικτικά μαθησιακά περιβάλλοντα, όπου η ανοιχτή επικοινωνία, η αμοιβαία ενθάρρυνση και ο συλλογικός αναστοχασμός διαμόρφωσαν

τη δυναμική της ομάδας. Αυτή η αίσθηση συναδελφικότητας δεν ήταν απλώς κοινωνική· λειτούργησε ως ένας ουσιαστικός μηχανισμός που καλλιέργησε μια επαγγελματική μαθησιακή κοινότητα (Vescio et al., 2008), μέσα στην οποία οι εκπαιδευτικοί αισθάνθηκαν αρκετά ασφαλείς ώστε να πειραματιστούν, να μοιραστούν τις αβεβαιότητές τους και να διερευνήσουν νέες διδακτικές προσεγγίσεις.

Ένα ακόμη κεντρικό θέμα που αναδείχθηκε ήταν η σημασία της ανταλλαγής ιδεών και της συμμετοχής σε μάθηση μεταξύ ομοτίμων ή συνεργατική μάθηση. Οι εκπαιδευτικοί ανέφεραν ότι, παρακολουθώντας το έργο των συναδέλφων τους –είτε μέσω κοινόχρηστων βίντεο, επιδείξεων κατασκευής κουκλών, είτε μέσω αναστοχασμών πάνω σε διδακτικές πρακτικές– κατάφεραν να διευρύνουν τους ορίζοντές τους και να ενισχύσουν την καινοτομία στη δική τους διδασκαλία. Αυτή η «διασταύρωση» πρακτικών ενίσχυσε το αίσθημα επαγγελματικής τους ενδυνάμωσης και υπογράμμισε τον συνεκτικό και συν-δημιουργικό χαρακτήρα του προγράμματος (Johnson & Johnson, 2017).

Τα ευρήματα ανέδειξαν επίσης τη θετική επίδραση στις σχέσεις εκπαιδευτικού–μαθητή (Kröger & Nurpponen, 2019· Remer & Tzuriel, 2015). Πολλοί συμμετέχοντες παρατήρησαν ότι το κουκλοθέατρο συνέβαλε στη δημιουργία μιας πιο ευχάριστης, συμπεριληπτικής και συναισθηματικά εκφραστικής τάξης (Lenakakis & Partsakoulaki, 2025). Οι μαθητές έγιναν πιο ενεργοί, επικοινωνιακοί και συνεργατικοί, συχνά συμπεριλαμβάνοντας ακόμη και εκείνους που συνήθως δυσκολεύονται να συμμετάσχουν ή να εκφραστούν. Σε αυτό το πλαίσιο, η κούκλα λειτούργησε όχι μόνο ως διδακτικό εργαλείο αλλά και ως εργαλείο ενίσχυσης της σχέσης εκπαιδευτικού–μαθητή, επιτρέποντας στον εκπαιδευτικό να συνδεθεί με τους μαθητές του με τρόπους ουσιαστικούς και, σε ορισμένες περιπτώσεις, απρόσμενα αποκαλυπτικούς.

Επιπλέον, οι εκπαιδευτικοί αναγνώρισαν τον ρόλο των συντονιστών και εκπαιδευτών του προγράμματος ως καθοριστικό στοιχείο της θετικής τους εμπειρίας. Οι εκπαιδευτές αξιολογήθηκαν ως καταρτισμένοι, υποστηρικτικοί και προσιτοί, προσφέροντας σαφή καθοδήγηση, εποικοδομητική ανατροφοδότηση και

ενθάρρυνση. Η παρουσία τους συνέβαλε σημαντικά στη διαμόρφωση ενός δομημένου αλλά ευέλικτου μαθησιακού περιβάλλοντος, το οποίο ενδυνάμωσε τους εκπαιδευτικούς να πάρουν ρίσκα, να θέσουν ερωτήματα και να αναπτύξουν την αυτοπεποίθησή τους στις παιδαγωγικές προσεγγίσεις που βασίζονται στο κουκλοθέατρο (Perry & Booth, 2021).

Παράλληλα, οι εκπαιδευτικοί διατύπωσαν ορισμένες σημαντικές προτάσεις για τη βελτίωση του προγράμματος. Εξέφρασαν έντονη επιθυμία για βαθύτερη παιδαγωγική διερεύνηση, πέρα από τις τεχνικές πτυχές της κατασκευής και εμφύχωσης της κούκλας, ζητώντας ουσιαστικότερες συζητήσεις σχετικά με το πώς το κουκλοθέατρο μπορεί να συμβάλει στην αντιμετώπιση συμπεριφορικών δυσκολιών, στην προώθηση της συμπερίληψης και στην ενίσχυση της γλωσσικής ανάπτυξης.

Επιπλέον, διατυπώθηκε η ανάγκη για περισσότερα εφαρμοσμένα, ρεαλιστικά σενάρια, μέσα από τα οποία οι ειδικοί θα μπορούσαν να μοντελοποιήσουν τρόπους αντιμετώπισης αυθεντικών σχολικών καταστάσεων και να παρέχουν άμεση καθοδήγηση (live coaching). Πολλοί εκπαιδευτικοί ζήτησαν περισσότερες δυνατότητες για άμεση, διαδραστική εμπλοκή –είτε μέσω διά ζώσης συναντήσεων είτε μέσω πιο δυναμικών διαδικτυακών συνεδριών– καθώς και μεγαλύτερη διαφοροποίηση του περιεχομένου, ώστε να μειωθούν οι επαναλήψεις και να καλυφθούν διαφορετικά επίπεδα εμπειρίας.

Συνολικά, τα παραπάνω ευρήματα δεν παρέχουν μόνο μια αξιολογική αποτίμηση των συνεργατικών συνεδριών, αλλά λειτουργούν και ως ένας πρακτικός «οδικός χάρτης» για τη βελτίωση μελλοντικών εφαρμογών μιας μεθοδολογίας που βασίζεται στις τέχνες (Λενακάκης et al., 2025· Lenakakis, 2025). Αναδεικνύουν το δυναμικό της συνδημιουργίας ως ενός ισχυρού μοχλού επαγγελματικής ανάπτυξης, αναστοχαστικής πρακτικής και εκπαιδευτικής καινοτομίας, ιδιαίτερα σε πλαίσια που επιδιώκουν να ενισχύσουν τη συμπερίληψη και τη μαθητική συμμετοχή. Τελικά, τα ευρήματα επιβεβαιώνουν τη βασική ιδέα του έργου: ότι η συνειδητή και μεθοδευμένη ενσωμάτωση του κουκλοθέατρου στην εκπαίδευση μπορεί να αναδιαμορφώσει σε βάθος τον τρόπο διδασκαλίας και τις σχέσεις που αναπτύσσονται μέσα στην τάξη.

Βιβλιογραφικές αναφορές – Κεφάλαιο 2.2

- Braun, V. and Clarke, V. (2006) Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3, 77–101. <http://dx.doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Johnson, D. W., & Johnson, R. T. (2017). The use of cooperative procedures in teacher education and professional development. *Journal of Education for Teaching*, 43(3), 284–295. <https://doi.org/10.1080/02607476.2017.1328023>
- Lenakakis, A. (Ed.). (2025). *Art, education and puppetry: Integrating the puppet into the classroom. Conference proceedings*. Aristotle University of Thessaloniki, Greece. <https://puppetintegrate.eu/language/el/deliverablesgr/>
- Λενακάκης, Α., Κολτσίδα, Μ., & Ξαφάκος, Ε. (2025). Διερεύνηση της αυτοαποτελεσματικότητας, των μηχανισμών παρακίνησης και της πρόθεσης των εκπαιδευτικών για την αξιοποίηση πρακτικών βασισμένων στις τέχνες. *Επιστήμες της Αγωγής*, 3(3), 67–88. <https://ejournals.lib.uoc.gr/edusci/issue/view/182>
- Lenakakis, A., & Partsakoulaki, V. (2025). Puppet theatre and creativity. *NJ*, 48(1). <https://njdrama.scholasticahq.com/article/140572-puppet-theatre-andcreativity-enhancement-in-preschoolers>
- Kröger, T., & Nupponen, A.-M. (2019). Puppet as a pedagogical tool: A literature review. *International Electronic Journal of Elementary Education*, 11(4), 393–401.
- Perry, E., & Booth, J. (2021). The practices of professional development facilitators. *Professional Development in Education*, 50(1), 144–156. <https://doi.org/10.1080/19415257.2021.1973073>
- Remer, D., & Tzuriel, D. (2015). "I teach better with the puppet"- use of puppetry as a mediating tool in kindergarten education– an evaluation. *American Journal of Educational Research*, 3, 356–365. <https://doi.org/10.12691/education-3-3-15>
- Vescio, V., Ross, D., & Adams, A. (2008). A review of research on the impact of professional learning communities on teaching practices and student learning. *Teaching and Teacher Education*, 24, 80–91. <http://dx.doi.org/10.1016/j.tate.2007.01.004>

2.3 Η θέση του κουκλοθέατρου στο πολωνικό σχολείο

M. Marciniak, M. Kasprzak, K. Forecka-Waśko, B. Kanclerz,

L. Myszk-Strychalska, P. Peret-Drażewska, A. Rybińska

Η χρήση του κουκλοθέατρου στην εκπαίδευση

Τα παιδιά εκφράζουν από πολύ νωρίς τα συναισθήματά τους και την ανάγκη τους για δράση μέσα από χειρονομίες, εκφράσεις του προσώπου και μίμηση ανθρώπων και καθημερινών καταστάσεων, αποδεικνύοντας μια φυσική ετοιμότητα για επικοινωνία. Η αποτελεσματική επικοινωνία αποτελεί το θεμέλιο της διδακτικής και παιδαγωγικής διαδικασίας. Απέναντι στις δυναμικές αλλαγές στην εκπαίδευση και την πληροφόρηση, ιδιαίτερα στο νηπιαγωγείο και στις πρώτες τάξεις του δημοτικού σχολείου, είναι αναγκαίο να αναζητηθούν σύγχρονες μορφές επικοινωνίας που να ανταποκρίνονται στις αναπτυξιακές δυνατότητες των παιδιών (Król, 2017).

Πέρα από τις διάφορες τεχνολογίες πληροφόρησης και επικοινωνίας (ICT), τα πολωνικά σχολεία αξιοποιούν επίσης ένα ευρύ φάσμα θεατρικών και παραθεατρικών μορφών, όπως το ζωντανό θέατρο, το κουκλοθέατρο, το θέατρο σκιών και το θέατρο αντικειμένων. Μέσα από την επαφή με τις τέχνες, τα παιδιά αποκτούν γνώση για το θέατρο, συμμετέχουν στη θεατρική κουλτούρα και έχουν την ευκαιρία να αναπτύξουν και τη δική τους δημιουργική θεατρική δραστηριότητα (Kłysz-Sokalska et al., 2020).

Επιπλέον, η παιδαγωγική πρακτική δείχνει ότι οι θεατρικές κούκλες είναι ιδιαίτερα αποτελεσματικές στην οικοδόμηση σχέσεων και στη μετάδοση εκπαιδευτικού περιεχομένου όταν δουλεύουμε με παιδιά προσχολικής και πρώτης σχολικής ηλικίας. Οι κούκλες λειτουργούν ως διαμεσολαβητές και ενεργοποιητές στην επικοινωνία (Szymik & Κονάτσονά, 2018).

Οι κούκλες μπορεί να παίρνουν διάφορες μορφές, όπως κούκλες με τα χέρια, κούκλες με ράβδο, γαντόκουκλες, μαριονέτες ή μη συμβατικές κούκλες, όπως οι Muppets ή οι κούκλες σώματος που φοριούνται από τον εμπυχωτή (Fastyn, 2010).

Η χρήση κουκλών στο παιχνίδι, σε θεατρικές δραστηριότητες, εργαστήρια, παραστάσεις ή στις καθημερινές διδακτικές πρακτικές υποστηρίζει την ανάπτυξη της δημιουργικής έκφρασης, της επικοινωνίας και της φαντασίας, καθώς και τη διαμόρφωση συναισθηματικών και κοινωνικών δεξιοτήτων. Επιπλέον, οι κούκλες μπορούν να έχουν και θεραπευτική λειτουργία (Tomaszewska, 2018), ενισχύοντας μια πιο αυθεντική και ειλικρινή επικοινωνία, στοιχείο ιδιαίτερα σημαντικό όταν εργαζόμαστε με παιδιά που αντιμετωπίζουν συναισθηματικές ή αναπτυξιακές δυσκολίες. Οι κούκλες βοηθούν αυτά τα παιδιά να εκφράσουν συναισθήματα και να δημιουργήσουν σχέσεις με έναν ασφαλή, συμβολικό τρόπο.

Η σύγχρονη προσχολική και πρώτη σχολική εκπαίδευση λειτουργούν σε μια εποχή αυξανόμενης πολιτισμικής, γλωσσικής και κοινωνικής ποικιλομορφίας, γεγονός που απαιτεί από τους εκπαιδευτικούς να χρησιμοποιούν εργαλεία που υποστηρίζουν τη συμπερίληψη και την εξατομίκευση της μαθησιακής διαδικασίας. Σε αυτό το πλαίσιο, οι κούκλες αποκτούν ολοένα και μεγαλύτερη σημασία ως μέσο εναλλακτικών μορφών έκφρασης και επικοινωνίας, ιδιαίτερα χρήσιμο όταν εργάζεται κανείς με παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, με παιδιά που προέρχονται από κοινωνικά μειονεκτικά περιβάλλοντα, καθώς και με μαθητές προσφυγικού ή μεταναστευτικού υποβάθρου (Szymik & Κονάτσονά, 2018· Tomaszewska, 2018).

Οι κούκλες, ως μέσο βαθιά ριζωμένο στη φαντασία και τον συμβολισμό των παιδιών, γεφυρώνουν τον κόσμο των εσωτερικών εμπειριών με την κοινωνική πραγματικότητα. Η συμβολή τους στη υποστήριξη της συμπερίληψης σε εκπαιδευτικό πλαίσιο τεκμηριώνεται από την ικανότητά τους να μειώνουν τα επικοινωνιακά εμπόδια, να ενισχύουν το αίσθημα ασφάλειας και να διευκολύνουν την ανάπτυξη σχέσεων μεταξύ των συνομηλίκων.

Η προσχολική και σχολική εκπαίδευση στην Πολωνία περιλαμβάνει πάνω από 4 εκατομμύρια μαθητές². Σύμφωνα με τα δεδομένα του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας, πάνω από 150.000 μαθητές από την Ουκρανία (μετανάστες και πρόσφυγες) φοιτούν σε πολωνικά νηπιαγωγεία και δημοτικά σχολεία³ (Μάρτιος 2025). Επιπλέον, στο πολωνικό εκπαιδευτικό σύστημα υπάρχουν 280.000 παιδιά και μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Οι μαθητές με κάποια μορφή γνωμάτευσης (για εξατομικευμένη διδασκαλία ή για ειδική αγωγή για άτομα με αναπηρίες, μαθητές σε κίνδυνο παραβατικότητας ή με δυσκολίες προσαρμογής ή για θεραπευτικά προγράμματα για άτομα με βαριά νοητική αναπηρία) αντιστοιχούν κατά μέσο όρο στο 4,7% του συνολικού μαθητικού πληθυσμού κάθε σχολείου. Ένα επιπλέον 13,5% των μαθητών είναι παιδιά και νέοι που έχουν γνωμάτευση από ψυχολογικό-παιδαγωγικό κέντρο και λαμβάνουν υποστήριξη. Πέρα από αυτές τις κατηγορίες, κατά μέσο όρο ένα 12% των μαθητών λαμβάνει ψυχολογική και παιδαγωγική υποστήριξη χωρίς προηγούμενη αξιολόγηση από κέντρο. Τα παραπάνω δεδομένα δείχνουν ότι, συνολικά, σχεδόν ένας στους τρεις μαθητές επωφελείται από κάποια μορφή ψυχολογικής και παιδαγωγικής βοήθειας (κατά μέσο όρο 30,2%) (Knorik et al., 2021, σ. 36).

Πίνακας 1. Στατιστικά δεδομένα για την εκπαίδευση και τους μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στην Πολωνία κατά το σχολικό έτος 2023-2024

Περιγραφή	Αριθμοί
Πληθυσμός στην Πολωνία το 2023	37 636 508
Μαθητές σε δημοτικά και γυμνάσια/λύκεια	5 178 392 (13,8% του πληθυσμού στη χώρα)
Αριθμός σχολείων στην Πολωνία:	
Δημοτικά σχολεία	14000
Ειδικά δημοτικά σχολεία	947 (53 456 μαθητές)
Γυμνάσια/λύκεια:	
Επαγγελματική κατάρτιση	565
Επαγγελματικό σχολείο τομέα – Επίπεδο I	1695
Επαγγελματικό σχολείο τομέα – Επίπεδο II	261

²https://stat.gov.pl/files/gfx/portalinformacyjny/pl/defaultaktualnosci/5488/21/1/1/1/edukacja_w_roku_szkolnym_2022-2023-wyniki_wstepne.pdf

³ <https://dane.gov.pl/pl/dataset/2711,uczniowie-uchodzcy-z-ukrainy>

Γενικό λύκειο	2449
Ειδικά γενικά λύκεια	117 (3798 μαθητές)
Επαγγελματικό σχολείο	1965
Ειδικά κλαδικά επαγγελματικά σχολεία Σταδίου I και II και ειδικά τεχνικά λύκεια	412 (12687 μαθητές)
Μαθητές που λαμβάνουν άλλες μορφές υποστήριξης μέσω ψυχολογικο-εκπαιδευτικής συμβουλευτικής σε δημοτικά σχολεία για παιδιά και νέους (εξαιρουμένων των ειδικών σχολείων)	
Εκπαιδευτική υποστήριξη και ενισχυτική διδασκαλία	315790
Διορθωτική και αντισταθμιστική υποστήριξη	225383
Λογοθεραπεία	183524
Ανάπτυξη συναισθηματικών και κοινωνικών δεξιοτήτων	116427

Πηγή: Aukasztol, 2024

Οι κούκλες διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην υποστήριξη παιδιών από περιθωριοποιημένες ομάδες, συμπεριλαμβανομένων μαθητών με μεταναστευτικό υπόβαθρο και παιδιών από την Ουκρανία, τα οποία εμφανίζονται ολοένα και περισσότερο στο πολωνικό εκπαιδευτικό σύστημα. Αποτελούν εργαλεία που διευκολύνουν την έκφραση συναισθημάτων, την ανάπτυξη της δημιουργικότητας, καθώς και την ανάπτυξη επικοινωνιακών και κοινωνικών δεξιοτήτων, υποστηρίζοντας ουσιαστικά τη διαδικασία ένταξης σε ένα νέο εκπαιδευτικό περιβάλλον.

Ιδιαίτερη σημασία αποδίδεται επίσης στη χρήση κουκλών κατά την εργασία με παιδιά που έχουν ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, όπου η άμεση αλληλεπίδραση μπορεί να είναι δύσκολη. Σε τέτοιες περιπτώσεις, οι κούκλες λειτουργούν ως διαμεσολαβητές στην επικοινωνία, μειώνουν τη συναισθηματική ένταση, δημιουργούν ένα αίσθημα ασφάλειας και επιτρέπουν τη σταδιακή ανάπτυξη διαπροσωπικών σχέσεων.

Στην πολωνική εκπαίδευση, η χρήση κουκλών αποτελεί ένα πολυδιάστατο – αν και όχι πάντα πλήρως αξιοποιημένο – διδακτικό εργαλείο με σημαντικές δυνατότητες για διδακτικές και παιδαγωγικές δραστηριότητες, προσφέροντας απτά αποτελέσματα στην ολιστική ανάπτυξη των μαθητών.

Παρακάτω παρουσιάζουμε παραδείγματα τέτοιων πρακτικών:

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ 1

ΜΚΟ: Ίδρυμα για τον Σχεδιασμό Εκπαιδευτικής Αλλαγής WYOBRAZNIĘ

Όνομα προγράμματος: Έργο TEATR LALEK για άτομα με νοητικές και κινητικές αναπηρίες στο νηπιαγωγείο και στο σχολείο

Περιγραφή της δράσης: Το έργο, που υλοποιήθηκε στο Πόζναν και στην ευρύτερη περιοχή, εστίασε στην αντιμετώπιση στερεοτύπων και προκαταλήψεων απέναντι σε άτομα με αναπηρίες, καθώς και στην κοινωνική ενεργοποίηση παιδιών ηλικίας 6–9 ετών. Στόχος του ήταν να ενισχύσει την επίγνωση των μικρών μαθητών σχετικά με τις ανάγκες και τις ικανότητες ατόμων με διαφορετικά είδη αναπηριών, καλλιεργώντας παράλληλα ανοιχτότητα, αποδοχή και ενσυναίσθηση. Κατά τη διάρκεια των συναντήσεων με τίτλο «Θέατρο Κούκλας με Νοητικές και Κινητικές Αναπηρίες στο Νηπιαγωγείο και στο Σχολείο», τα παιδιά γνώρισαν τους πρωταγωνιστές σύντομων κουκλοθεατρικών ιστοριών. Το πρώτο ζευγάρι χαρακτήρων ήταν η Ula, ένα κορίτσι με σύνδρομο Down, και ο φίλος της Franek. Στην επόμενη παράσταση εμφανίστηκαν ο Artur, ένα αγόρι σε αναπηρικό αμαξίδιο, και η συνοδός του Mia. Το τρίτο ζευγάρι ήταν ο Szymek και η Tola – μια τυφλή κούκλα που αντιλαμβανόταν τον κόσμο μέσα από τις υπόλοιπες αισθήσεις της. Οι παραστάσεις ήταν διαδραστικές: τα παιδιά δεν παρακολουθούσαν απλώς τις σκηνές, αλλά συμμετείχαν στις συζητήσεις, μοιράζονταν τις σκέψεις τους και έκαναν ερωτήσεις για τη ζωή των ατόμων με αναπηρίες. Αυτή η διαδικασία τα βοήθησε να κατανοήσουν καλύτερα τις καθημερινές προκλήσεις των συνομηλίκων τους, αναγνωρίζοντας παράλληλα τα ταλέντα, τα όνειρα και το δικαίωμά τους να ανήκουν στην κοινότητα. Το έργο συνδύαζε καλλιτεχνική και εκπαιδευτική αξία, αποτελώντας ένα πρακτικό παράδειγμα του πώς το κουκλοθέατρο μπορεί να αξιοποιηθεί στην ενταξιακή εκπαίδευση. Οι συναντήσεις βοήθησαν τα παιδιά να αναπτύξουν σεβασμό και ανοιχτότητα, να γκρεμίσουν εμπόδια και στερεότυπα και να ανακαλύψουν ότι η διαφορετικότητα μπορεί να αποτελεί πηγή δύναμης και αμοιβαίας υποστήριξης.

Ιδέα: photo Etiuda pt. “SPOTKANIE Z TOLĄ” [„MEETING WITH TOLA”]. Link: <https://wyobrazniej.com/etiudy-teatralne-w-szkolach/>, πρόσβαση: 10.05.2025.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ 2

Φορέας: Πανεπιστήμιο Adam Mickiewicz στο Πόζναν, Πολωνία, Σχολή Επιστημών Αγωγής

Παιδαγωγική ειδίκευση: Προσχολική αγωγή και εκπαίδευση στην πρώιμη παιδική ηλικία

Περιγραφή της δράσης: Στο πλαίσιο της ειδίκευσης «Προσχολική και Πρώιμη Σχολική Εκπαίδευση» του προγράμματος παιδαγωγικών σπουδών, οι φοιτητές συμμετείχαν στο μάθημα «Θεατρικό Εργαστήριο». Τα μαθήματα πραγματοποιήθηκαν στη Σχολή Επιστημών Αγωγής του Πανεπιστημίου

Adam Mickiewicz στο Πόζναν, σε διδακτικούς χώρους κατάλληλα διαμορφωμένους για εργαστηριακές και καλλιτεχνικές δραστηριότητες. Κατά τη διάρκεια του μαθήματος, οι φοιτητές γνώρισαν μια ποικιλία θεατρικών μεθόδων και τεχνικών και, στη συνέχεια, προετοίμασαν τα δικά τους σχέδια για θεατρικά εργαστήρια για παιδιά. Στο πρώτο μέρος, απέκτησαν θεωρητικές γνώσεις σχετικά με τον ρόλο του κουκλοθέατρου στην εκπαίδευση και την αγωγή. Έπειτα, δουλεύοντας σε μικρές ομάδες, σχεδίασαν ιδέες για παιδικά εργαστήρια. Τα έργα περιελάμβαναν, μεταξύ άλλων:

- τη δημιουργία κουκλών,
- την ανάπτυξη διδακτικών σεναρίων με αξιοποίηση κουκλών ως διδακτικών εργαλείων,
- και την προετοιμασία σύντομων θεατρικών δρώμενων, όπως μουσικοθεατρικές δημιουργίες ή δραματικές σκηνές με κούκλες. Το πιο σημαντικό στάδιο του μαθήματος ήταν η δυνατότητα εφαρμογής των σχεδιασμένων δραστηριοτήτων στην πράξη. Παιδιά από τρία νηπιαγωγεία του Πόζναν προσκλήθηκαν στη Σχολή Επιστημών Αγωγής για να συμμετάσχουν στις δράσεις. Με το να εμπνέουν εργαστήρια και δρώμενα με κούκλες, οι φοιτητές μπόρεσαν να υλοποιήσουν τις ιδέες τους, να αξιολογήσουν την εκπαιδευτική τους αξία και ελκυστικότητα, και να αποκτήσουν άμεση εμπειρία εργασίας με παιδιά. Το μάθημα έδωσε στους φοιτητές την ευκαιρία να αναπτύξουν τη δημιουργικότητά τους, να βελτιώσουν τις παιδαγωγικές τους δεξιότητες και να κατανοήσουν βαθύτερα τις δυνατότητες του κουκλοθέατρου ως εργαλείου ενίσχυσης της συναισθηματικής, κοινωνικής και γνωστικής ανάπτυξης των παιδιών.

Συμπερασματικά, η χρήση κουκλών στην προσχολική και σχολική εκπαίδευση αποτελεί ένα πολύτιμο εργαλείο που υποστηρίζει την ανάπτυξη των παιδιών σε πολλαπλές διαστάσεις. Προάγοντας την εκπαιδευτική ένταξη, οι κούκλες λειτουργούν ως ένα ανεκτίμητο μέσο για τη δημιουργία ενός ασφαλούς και υποστηρικτικού μαθησιακού περιβάλλοντος, το οποίο ενθαρρύνει την ένταξη, την επικοινωνία και τη δημιουργική αυτοέκφραση. Επομένως, είναι ουσιαστικό να συμπεριληφθεί η εκπαίδευση στο κουκλοθέατρο στα προγράμματα κατάρτισης εκπαιδευτικών, ώστε οι μελλοντικοί παιδαγωγοί να είναι κατάλληλα προετοιμασμένοι να εφαρμόζουν σύγχρονες προσεγγίσεις σε διάφορες πτυχές της επαγγελματικής τους πρακτικής.

References – Chapter 2.3

- Auksztol, J. (2024). *Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2023/2024* [Education and upbringing in the school year 2023/2024]. Główny Urząd Statystyczny w Gdańsku. Retrieved May 12, 2025, from <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/edukacja/>
- Dane GUS – Główny Urząd Statystyczny. (2023). *Edukacja w roku szkolnym 2022/2023 (wyniki wstępne)* [Education in the 2022/2023 school year (preliminary results)]. Retrieved May 12, 2025, from http://stat.gov.pl/files/gfx/portalinformacyjny/pl/defaultaktualnosci/5488/21/1/1/edukacja_w_roku_szkolnym_2022-2023-wyniki_wstepne.pdf
- Fastyn, B. (2010). *Teatr w pracy z dziećmi* [Theatre in work with children]. Wydawnictwo Akademickie Żak.
- Kłysz-Sokalska, N., Sadowska, K., Kędzia, M., Suchanek, L., Ratajczak, A., & Kasprzak, M. (2020). Twórcza aktywność dziecka [Child's creative activity]. In H. M. Krauze-Sikorska & M. Klichowski (Eds.), *Pedagogika dziecka: Podręcznik akademicki* (pp. 157–177). Wydawnictwo Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza.
- Kanclerz B., Myszk-Strychalska L., Buchnat M.A., Chmura-Rutkowska I., Cybał-Michalska A., Cytlak I., Jaskulska S., Kozłowska, A., Marciniak, M., Szafran J.M., Wawrzyniak-Beszterda, R.M. (2022). Psychological and pedagogical help as well as educational and vocational counseling in schools as necessary elements of universal prophylaxis. Research examples and recommendations for the design of educational and preventive activities. Poznan City Educational Research 2021. *Polish Journal of Social Rehabilitation*, 2022, 445–469.
- Knopik, T., Wiejak, K., Humenny, G., & Płatkowski, B. (2021). *Raport z badania: Monitorowanie uwzględniania zróżnicowanych potrzeb edukacyjnych uczniów w procesie kształcenia* [Research report: Monitoring the consideration of diverse educational needs of students in the education process]. Instytut Badań Edukacyjnych.

- Król, K. (2017). Lalka teatralna w komunikacji z dziećmi w wieku przedszkolnym [Theatre puppet in communication with preschool children]. *Kwartalnik Edukacyjny*, 1(88), 23–34.
- Marciniak, M., Forecka-Waśko, K., Kasprzak M., Jaskulska, S. (2024), Metoda microteachingu w edukacji przyszłych nauczycieli [Microteaching method in education of pre-service teachers], *Studia Edukacyjne*, 74, 95–103.
<https://doi.org/10.14746/se.2024.74.6>
- Metadane MEN – Ministerstwo Edukacji Narodowej. (n.d.). *Uczniowie – uchodźcy z Ukrainy* [Students – refugees from Ukraine]. Retrieved May 13, 2025, from <https://dane.gov.pl/pl/dataset/2711,uczniowie-uchodzcy-z-ukrainy>
- Szymik, E., & Kováčová, Z. (2018). Theatrical and quasi-theatrical forms in the first stages of school education in Poland. *Journal of Modern Science*, 35, 65–76.
<https://doi.org/10.13166/jms/84816>
- Tomaszewska, E. Z. (2018). Lalka w teatrze lalek [A puppet in a puppet theatre]. *Edukacja Elementarna w Teorii i Praktyce*, 13(2(48), 183–194.
<https://doi.org/10.35765/eetp.2016.1348.10>

2.4 Συνεργατικό Εργαστήριο: Διερεύνηση των Προσδοκιών των Πολωνών εκπαιδευτικών για το πρόγραμμα «PuppetIntegrate»

M. Marciniak, M. Kasprzak, K. Forecka-Waśko, B. Kanclerz, L. Mysza-Strychalska,
P. Peret-Drażewska, A. Rybińska

Οι απόψεις και οι προβληματισμοί των εκπαιδευτικών σχετικά με το κουκλοθέατρο παρουσιάζουν μεγάλη ποικιλία. Ορισμένοι διαθέτουν ήδη εμπειρία με κούκλες, δραματοποίηση ή στοιχεία θεατροπαιδαγωγικής στο έργο τους, και γι' αυτό ο τρόπος χρήσης του κουκλοθέατρου στην εκπαίδευση που μαθαίνουν στο πλαίσιο του έργου Puppet INTEGRATE στοχεύει στην περαιτέρω ανάπτυξη των δεξιοτήτων τους. Από την άλλη πλευρά, όσοι είναι νέοι η χρήση της κούκλας στη διδασκαλία αντιμετωπίζεται ως ευκαιρία απόκτησης νέας γνώσης και δεξιοτήτων αλλά και διεύρυνσης του παιδαγωγικού τους έργου. Η στάση των περισσότερων εκπαιδευτικών απέναντι στο κουκλοθέατρο χαρακτηρίζεται από μια περιέργεια να γνωρίσουν το είδος αυτό, ενώ θεωρούν τη συμμετοχή τους στο έργο ως μια αναπτυξιακή δραστηριότητα τόσο για τους ίδιους όσο και για τους μαθητές τους, καθώς και για το σχολείο, στο οποίο δίνεται η ευκαιρία να αναπτύξει επαφές με άλλα εκπαιδευτικά ιδρύματα σε εθνικό και διεθνές επίπεδο.

Οι μέθοδοι και τα πεδία που σχετίζονται με τη χρήση του κουκλοθέατρου στο έργο των εκπαιδευτικών εξαρτώνται από τη φύση των επαγγελματικών τους καθηκόντων και τις θέσεις που κατέχουν. Μεταξύ των εκπαιδευτικών περιλαμβάνονται άτομα που παρέχουν ψυχολογική και παιδαγωγική υποστήριξη, όπως ψυχολόγοι, παιδαγωγοί, λογοθεραπευτές και θεραπευτές, καθώς και εκπαιδευτικοί ενισχυτικής διδασκαλίας, φιλόλογοι ελληνικής και αγγλικής γλώσσας και καθηγητές ιστορίας. Πολλοί από

αυτούς εργάζονται με μαθητές με ειδικές ανάγκες, με μεταναστευτικές εμπειρίες ή με άλλες ομάδες που βρίσκονται σε κίνδυνο κοινωνικού αποκλεισμού.

Οι εκπαιδευτικοί προτίθενται να χρησιμοποιήσουν τη μέθοδο με τις κούκλες στην εκπαίδευση τόσο μέσα στο πλαίσιο των μαθημάτων που διδάσκουν όσο και στις ώρες του υπεύθυνου τμήματος, αλλά και στα εξειδικευμένα μαθήματα, όπως παιδαγωγικές και ψυχολογικές συμβουλευτικές συνεδρίες, μαθήματα ανάπτυξης συναισθηματικών και κοινωνικών δεξιοτήτων, λογοθεραπεία, παιδαγωγική θεραπεία, ενισχυτική διδασκαλία, καθώς και στην ατομική ή ομαδική εργασία με μαθητές. Οι προτεινόμενες θεματικές ενότητες που κατατέθηκαν από τους εκπαιδευτικούς και σχετίζονται με τη χρήση της κούκλας περιλάμβαναν ζητήματα απόρριψης από συνομηλίκους, την έκφραση συναισθημάτων με κοινωνικά αποδεκτούς τρόπους, την οικοδόμηση κοινωνικών δεσμών, την αντιμετώπιση των προκλήσεων της σύγχρονης ζωής και τη σύνδεση δραματοποιήσεων με τα κείμενα ή τα ιστορικά γεγονότα που μελετώνται.

Στο εξής παρατίθενται ορισμένα παραδείγματα από όσα αναφέρουν οι εκπαιδευτικοί που συμμετέχουν στο πρόγραμμα σχετικά με τα δικά τους λόγια για το κουκλοθέατρο:

- «Ελπίζω ότι το κουκλοθέατρο θα αποδειχθεί μια καθολική μέθοδος που θα μπορώ να χρησιμοποιώ σε διάφορες εκπαιδευτικές περιστάσεις και στην εργασία με μαθητές που έχουν διαφορετικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Θα ήθελα η διδασκαλία μου να είναι ελκυστική και ενδιαφέρουσα για τους μαθητές» (E1).
- «Προτίθεμαι να χρησιμοποιώ τις κούκλες στις ώρες του υπεύθυνου τμήματος. Θέλω να δουλέψω με τους μαθητές πάνω στην ικανότητα αναγνώρισης και έκφρασης των συναισθημάτων. Θα προσπαθήσω να τους παρακινήσω να αυτοσχεδιάζουν και να παρουσιάζουν διαφορετικές καθημερινές καταστάσεις που βιώνουν, και στη συνέχεια να τις συζητάμε όλοι μαζί» (E2).

- «Θα ήθελα η μέθοδος χρήσης κουκλών στην εκπαίδευση να αποδειχθεί αποτελεσματική στην εργασία με μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, με τους οποίους δουλεύω καθημερινά» (Ε3).

Μεταξύ των σχολείων που συμμετείχαν στο πρόγραμμα υπήρχαν και καλλιτεχνικά σχολεία, όπου η επικοινωνία μέσω της τέχνης δεν αποτελεί νέο πεδίο· ωστόσο, η χρήση του κουκλοθέατρου ήταν μια καινούρια εμπειρία τόσο για τον εκπαιδευτικό όσο και για τους μαθητές. Η ενασχόληση με μια διαφορετική μορφή καλλιτεχνικής δραστηριότητας αποτέλεσε ταυτόχρονα μια αλλαγή, μια ανάπαυλα από τις καθημερινές υποχρεώσεις, ενώ ο βασικός της σκοπός ήταν να αξιοποιηθεί το συναισθηματικό δυναμικό των μαθητών. Ο εκπαιδευτικός – υπεύθυνος τμήματος θυμάται την αντίδραση των μαθητών στην πρόταση να εργαστούν με κούκλες με αυτόν τον τρόπο:

- «Οι μαθητές ανταποκρίθηκαν με ενθουσιασμό στην πρόταση συμμετοχής στο πρόγραμμα. Μπορώ να επισημάνω δύο αξίες που επαναλαμβάνονταν στις τοποθετήσεις τους. Πρώτον, έχει διεθνή χαρακτήρα και, επομένως, τη συνειδητοποίηση ότι, μέσω του κουκλοθέατρου, θα αποτελέσουν μέρος ενός μεγαλύτερου συνόλου. Το δεύτερο στοιχείο αφορά τη διαφορά ανάμεσα σε αυτές τις δραστηριότητες και την καθημερινή απαιτητική ενασχόληση με τον χορό και την κίνηση» (Ε4).

Η συμμετοχή των εκπαιδευτικών στο πρόγραμμα έχει αναμφίβολα έναν σημαντικό εκπαιδευτικό χαρακτήρα, μέσα από τον οποίο, μέσω δημιουργικών δραστηριοτήτων βασισμένων στην τέχνη του κουκλοθέατρου, οι μαθητές μπορούν να εκφράζονται και να δημιουργούν σκηνές γύρω από θέματα που τους αφορούν. Τέτοιες δραστηριότητες στοχεύουν στην ενίσχυση της συνοχής της τάξης και της σχέσης με τον εκπαιδευτικό, στη δημιουργία νέων χώρων επικοινωνίας και στη διαμόρφωση κοινών στόχων. Η ένταξη δραστηριοτήτων κουκλοθέατρου στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα μπορεί να προσφέρει στους εκπαιδευτικούς μια ενδιαφέρουσα προοπτική για την παιδαγωγική εργασία καθ' όλη τη σχολική χρονιά:

- «Προγραμματίζω να εντάξω το πρόγραμμα κουκλοθέατρου στις ώρες του υπεύθυνου τμήματος για την ομάδα που μόλις ξεκίνησε τις σπουδές της στη σχολή μπαλέτου. Από την αρχή της χρονιάς τα παιδιά θα γνωριστούν καλύτερα μέσα από διαδραστικές δραστηριότητες. Ως υπεύθυνη τάξης θα έχω την ευκαιρία να δω πώς συνεργάζονται, πώς ανταποκρίνονται στα καθήκοντα και πώς σκέφτονται. Τα θέματα που θα επιλέξουν για τους πρώτους τους αυτοσχεδιασμούς θα έχουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για μένα. Οι πρώτες τους ιδέες περιλαμβάνουν την απόρριψη μέσα στην ομάδα και πιθανά προβλήματα που σχετίζονται με την εκμάθηση του χορού. Ελπίζω ότι χάρη στις αυτοσχέδιες σκηνές θα μπορέσω να διακρίνω ποια ζητήματα είναι πιο σημαντικά για τους μαθητές» (Ε4).

Η χρήση του κουκλοθέατρου εμφανίζεται στις τοποθετήσεις των εκπαιδευτικών ως ένα σημαντικό εργαλείο όχι μόνο για την καλλιτεχνική εκπαίδευση αλλά και για την παιδαγωγική-θεραπευτική εργασία και ακόμη και για τη θεραπεία μέσω τέχνης. Βασικές πτυχές που μπορούν να διακριθούν στη διαδικασία εργασίας με κούκλες είναι οι εξής:

- η συνοχή και η σύνδεση της ομάδας
- η παρατήρηση των ρόλων που αναλαμβάνουν τα παιδιά μέσα στην ομάδα,
- οι δεξιότητες μη λεκτικής επικοινωνίας,
- η ελεύθερη επιλογή θεμάτων για τις σκηνές μέσα από την ανάλυση των τρεχόντων προβλημάτων παιδιών και εφήβων,
- η ενσωμάτωση μαθητών και εκπαιδευτικών στο πλαίσιο του προγράμματος,
- η υλοποίηση διδακτικών μαθημάτων με τη μέθοδο του κουκλοθέατρου και
- η ανάπτυξη και παρατήρηση από την πλευρά του εκπαιδευτικού της λεπτής κινητικότητας των μαθητών, όπως η ικανότητα κατασκευής και χειρισμού μιας κούκλας.

Οι εκπαιδευτικοί διέθεταν ήδη κάποια βασική γνώση σχετικά με τη χρήση κούκλας στην εκπαιδευτική διαδικασία. Οι προσδοκίες τους από τη συμμετοχή στο πρόγραμμα περιλάμβαναν, μεταξύ άλλων:

- τη βελτίωση των τεχνικών δεξιοτήτων τους για την κατασκευή κουκλών από διαθέσιμα υλικά (διάφορες μορφές κουκλών από καθημερινά αντικείμενα),
- τη διεύρυνση των γνώσεών τους σχετικά με τους τρόπους αξιοποίησης των κουκλών σε εκπαιδευτικές και θεραπευτικές διαδικασίες (στρατηγικές ενθάρρυνσης και κινητοποίησης των μαθητών ώστε να συμμετέχουν στο κουκλοθέατρο),
- τη διεύρυνση των γνώσεών τους γύρω από τους τρόπους δημιουργίας παραστάσεων (δομή παράστασης),
- παραδείγματα χρήσης του κουκλοθέατρου στην εκπαιδευτική διαδικασία (παρουσίαση περισσότερων δυνατοτήτων αξιοποίησης κουκλών σε διαφορετικά μαθήματα, δραστηριότητες και θεματικές),
- την ενίσχυση των δεξιοτήτων και της επάρκειας έκφρασης κατά την εργασία με κούκλες (όπως φωνητική έκφραση, μιμική, διαχείριση ντροπής) και
- τη στήριξη και εποπτεία της εφαρμογής του κουκλοθέατρου με τους μαθητές (οδηγίες και ανατροφοδότηση σχετικά με τον τρόπο εργασίας).

Πολλοί εκπαιδευτικοί τονίζουν ότι η συμμετοχή στο πρόγραμμα αποτελεί την πρώτη τους επαφή με το κουκλοθέατρο. Παρ' όλα αυτά, τα αναμενόμενα αποτελέσματα των δραστηριοτήτων, ιδιαίτερα στον τομέα της παιδαγωγικής, εκπαιδευτικής και κοινωνικο-θεραπευτικής εργασίας, θεωρούνται ιδιαίτερα σημαντικά για αυτή την ομάδα.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΑΦΗΓΗΣΕΩΝ

ΜΕΣΩ ΤΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ ΚΟΥΚΛΑΣ

Εμμανουέλα Καποκάκη, Εικαστικό Θέατρο Κούκλας *Πράσσειν Άλογα*

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ Ν° 1

ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΑΦΗΓΗΣΕΩΝ ΜΕΣΩ ΤΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ ΚΟΥΚΛΑΣ

Σύνοψη		
	Θέμα	Συζήτηση βασισμένη σε ένα θέμα
	Διάρκεια	1-2 διδακτικές ώρες
	Ομάδα	Όλη η τάξη
	Υλικά	Στυλό, χαρτί και/ή tablet
	Στόχοι	- Συλλογή ιδεών - Συνεργασία και επικοινωνία - Απόκτηση βαθύτερης κατανόησης για το επιλεγμένο θέμα

Οδηγίες

1^η Ενότητα

- Συγκεντρώστε τους μαθητές κατά προτίμηση σε κύκλο.
- Μην ξεχάσετε να κρατάτε σημειώσεις και να διασφαλίσετε ότι η συζήτηση παραμένει εντός θέματος.
- Παρουσιάστε το θέμα προς συζήτηση.
- Οι μαθητές μοιράζονται την άποψή τους και/ή την προσωπική τους εμπειρία σχετικά με το θέμα.

2^η Ενότητα

- Στο σημείο αυτό συγκεντρώστε τις απόψεις που ακούστηκαν και αναδείξτε κοινά σημεία και διαφορές.
- Ενθαρρύνετε τους μαθητές να ανταλλάξουν σκέψεις και να διευρύνουν την κατανόησή τους μέσω της συλλογικής συζήτησης.

Αναστοχασμός και ανατροφοδότηση

- Ζητήστε από τους μαθητές να δώσουν μία λέξη που συνοψίζει το θέμα της συζήτησης.
- Περιγράψτε με μία λέξη πώς ένιωσαν κατά τη διάρκεια του εργαστηρίου.
- Μπορείτε να τους ρωτήσετε αν διεύρυναν την κατανόησή τους για το θέμα.

Συμβουλές για τους εκπαιδευτικούς

- Να είστε ενημερωμένοι για το θέμα, αλλά προσπαθήστε να μην επεμβαίνετε πολύ. Αν οι μαθητές δυσκολεύονται, μπορείτε να τους καθοδηγήσετε με κάποιες ιδέες.
- Κάντε ερωτήσεις που βοηθούν τους μαθητές να έρθουν σε επαφή με τα συναισθήματά τους.
- Αν κάποιος μαθητής δεν είναι ενεργός στη συζήτηση, προσπαθήστε να τον συμπεριλάβετε ρωτώντας τον είτε γενικές ερωτήσεις για το θέμα είτε σχετικές με μια συγκεκριμένη ιδέα.
- Κρατήστε σημειώσεις με τις ιδέες από τη συζήτηση σε πίνακα ή σε μεγάλο χαρτί.

Εργασία για το σπίτι

Ενθαρρύνετε τους μαθητές να δημιουργήσουν έναν χαρακτήρα που θα συνδέεται με το θέμα. Μπορούν να κάνουν έρευνα στο διαδίκτυο, αναζητώντας εικόνες, άρθρα και άλλες πληροφορίες.

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ Ν° 2

ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΑΦΗΓΗΣΕΩΝ ΜΕΣΩ ΤΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ ΚΟΥΚΛΑΣ

Σύνοψη		
	Θέμα	Κατασκευή κούκλας και δημιουργία χαρακτήρων
	Διάρκεια	3 διδακτικές ώρες
	Ομάδα	Όλη η τάξη
	Υλικά	2 φύλλα εφημερίδας, 1 χαρτοταινία (προαιρετικά: λεπτό χρωματιστό χαρτί)
	Στόχοι	- Ανάπτυξη λεπτών κινητικών δεξιοτήτων και ενίσχυση συγκέντρωσης - Δημιουργικότητα και φαντασία - Αυτογνωσία και διασύνδεση με τους άλλους

Οδηγίες

1^η Ενότητα (1 διδακτική ώρα)

- Κάντε μία περίληψη όσων ειπώθηκαν στο προηγούμενο εργαστήριο.
- Οι μαθητές περιγράφουν τους χαρακτήρες τους βάσει των πληροφοριών που συνέλεξαν από την έρευνά τους.

2^η Ενότητα (1 διδακτική ώρα) – Κατασκευή κούκλας και αυτοσχεδιαστικό παιχνίδι (Δείτε το βίντεο κατασκευής [εδώ](#))

Δημιουργία σωλήνα: Απλώστε ένα ολόκληρο φύλλο εφημερίδας (δισέλιδο ή μονόφυλλο σε μεγάλη εφημερίδα, διάσταση $\approx 30 \times 70$). Στρίψτε το από τη στενή του πλευρά και δημιουργήστε έναν σωλήνα, ώστε να γίνει όσο πιο μακρύς γίνεται.

Δίπλωμα στη μέση: Διπλώστε τον σωλήνα ακριβώς στη μέση.

Δημιουργία κεφαλιού: Σταυρώστε το ένα άκρο πάνω από το άλλο και δημιουργήστε το κεφάλι της κούκλας και τα δύο χέρια. Σταθεροποιήστε το σημείο με λίγη χαρτοταινία.

Δημιουργία σώματος: Πάρτε ένα δεύτερο φύλλο εφημερίδας και τυλίξτε το με τον ίδιο τρόπο όπως το πρώτο. Διπλώστε το στη μέση και περάστε το μέσα από τη θηλιά που σχηματίζει το κεφάλι της κούκλας. Κατεβάστε το όσο πιο κάτω γίνεται, ώστε η μέση να ακουμπά το κεφάλι και να έχει το μεγαλύτερο δυνατό μήκος προς τα κάτω. Ο δεύτερος σωλήνας θα αποτελέσει τον κορμό και τα πόδια της κούκλας.

Σχηματισμός φόρμας: Τυλίξτε με χαρτοταινία τα χέρια για τους δώσετε σχήμα και να τα ενισχύσετε.. Ύστερα τυλίξτε τον δεύτερο σωλήνα μέχρι λίγο πάνω από τη μέση του μήκους του χωρίς να τον σφίγγετε, ώστε να δημιουργηθεί ο κορμός. Τυλίξτε το κάθε πόδι ξεχωριστά με χαρτοταινία για να τα κάνετε πιο λεπτά.

Δημιουργία αρθρώσεων: Διπλώστε τα πόδια λίγο πάνω από τη μέση για να σχηματίσετε τα γόνατα και στο κάτω μέρος της κνήμης για να σχηματίσετε πατούσες. Αντίστοιχα, διπλώστε τα χέρια λίγο πάνω από τη μέση για να σχηματίσετε τον αγκώνα και στο κάτω μέρος για να δημιουργήσετε την παλάμη.

Σχηματισμός λαιμού: Πιέστε το κάτω μέρος της θηλιάς για να γίνει λεπτό και να προκύψει ένας ευκίνητος λαιμός. Στρίψτε το 90 μοίρες για να σχηματιστεί το πρόσωπο. Προσοχή! Σταθεροποιήστε τον λαιμό με χαρτοταινία. Ο λαιμός πρέπει να είναι ευκίνητος.

Διακόσμηση: Διακοσμήστε την κούκλα σας με λεπτά χρωματιστά υφάσματα όπως επιθυμείτε. Μπορείτε να τα στερεώσετε με χαρτοταινία.

Ενθαρρύνετε τους μαθητές να πάρουν την κούκλα στο σπίτι για να πειραματιστούν μαζί της και να ανακαλύψουν τη σχέση που έχει με το θέμα.

Η 3η και η 4η ενότητα απαιτούν 1 διδακτική ώρα (το λιγότερο) και μπορούν να πραγματοποιούνται σε ξεχωριστή μέρα από τις δύο πρώτες.

3^η Ενότητα

Παίξτε με την κούκλα. Κάθε μαθητής παρουσιάζει τον χαρακτήρα του για δεύτερη φορά, αυτή τη φορά μέσα από την κούκλα.

4^η Ενότητα

Προτρέψτε τους μαθητές να συνδέσουν τους χαρακτήρες τους με το θέμα και τις ιδέες που είχαν συζητηθεί προηγουμένως.

Αναστοχασμός και ανατροφοδότηση

- Ζητήστε από τους μαθητές να δώσουν μία λέξη που συνοψίζει το θέμα της συζήτησης.
- Περιγράψτε με μία λέξη πώς ένιωσαν κατά τη διάρκεια του εργαστηρίου.
- Μπορείτε να τους ρωτήσετε εάν διεύρυναν την κατανόησή τους για το θέμα.

Συμβουλές για τους εκπαιδευτικούς

- Ενθαρρύνετε τους μαθητές, καθώς παίζουν με την κούκλα, να βρουν τον τρόπο που μιλάει, περπατάει κ.λπ. ο χαρακτήρας. Δεν χρειάζεται να είναι τέλειο· αρκεί να αρχίσουν να φαντάζονται τον χαρακτήρα ως προσωπικότητα.
- Η διακόσμηση μπορεί να γίνει και στο σπίτι.

Εργασία για το σπίτι

Χωρίστε τους μαθητές σε ομάδες 3-5 ατόμων. Ενθαρρύνετέ τους να συνεργαστούν εκτός τάξης και να σκεφτούν μια ιστορία πάνω στο θέμα που να εμπεριέχει τους χαρακτήρες τους.

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ Ν° 3

ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΑΦΗΓΗΣΕΩΝ ΜΕΣΩ ΤΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ ΚΟΥΚΛΑΣ

Σύνοψη		
	Θέμα	Κινησιολογία κούκλας
	Διάρκεια	3 διδακτικές ώρες
	Ομάδα	Όλη η τάξη
	Υλικά	Η κούκλα που κατασκευάστηκε στο Εργαστήριο 2
	Στόχοι	-Εκμάθηση βασικών τεχνικών χειρισμού κούκλας -Ανάπτυξη λεπτών κινητικών δεξιοτήτων και ενίσχυση συγκέντρωσης -Αυτοπαρατήρηση

Οδηγίες

1^η Ενότητα (1 διδακτική ώρα)

Έρθε η ώρα να δώσετε ζωή στην κούκλα. Δεν αρκεί απλά η κίνηση στον χώρο. Η εμπύχωση δεν είναι μηχανική διαδικασία. Η εμπύχωση αφορά τη φυσικότητα και την αυθεντικότητα. Για να μπορέσει η κούκλα να αποκτήσει ψυχή, δηλαδή, να ζήσει και να κάνει πράγματα χρειάζεται να δημιουργηθεί ένας κόσμος. Εμπυχώνω μια κούκλα σημαίνει ότι δημιουργώ έναν κόσμο μέσα στον οποίο η κούκλα μου ζει και δρα.

Βασικές Αρχές Εμπύχωσης Κούκλας (Δείτε το βίντεο εμπύχωσης [εδώ](#))

Στάση σώματος

Για να κινήσετε και να εμπυχώσετε μια κούκλα πρέπει πρώτα να έχετε τη σωστή στάση. Μην είστε σφιγμένοι. Διατηρήστε σταθερή στάση, με τα πόδια στο άνοιγμα των ώμων και τα γόνατα χαλαρά.

Η κούκλα είναι το επίκεντρο της παράστασής σας. Ακολουθήστε την κούκλα και εξασφαλίστε ότι το σώμα σας παραμένει συνδεδεμένο με αυτή.

Τα χέρια σας μένουν πίσω από την κούκλα, την οποία χειρίζεστε από τον λαιμό και τα πόδια. Τα δάχτυλα που χρησιμοποιείτε για να κρατάτε και να κινείτε τον λαιμό της κούκλας είναι ο αντίχειρας και ο δείκτης. Τα υπόλοιπα δάχτυλα παραμένουν σε γροθιά πίσω από το κεφάλι.

Κίνηση και Βαρύτητα

Υπάρχουν δύο δυνάμεις: η μία τραβά την κούκλα προς το έδαφος από τα πόδια και η άλλη την τραβά από την κορυφή του κεφαλιού προς τα πάνω. Αυτό εξασφαλίζει ότι καθώς χειρίζεστε την κούκλα, δεν θα αιωρείται και δεν θα χάνει ύψος, λυγίζοντας τα πόδια της.

Βλέμμα

Το βλέμμα σας ως εμψυχωτών εστιάζει πίσω από το κεφάλι της κούκλας, στο ύψος των ματιών της. Με αυτόν τον τρόπο, η προσοχή σας παραμένει στην κούκλα και ταυτόχρονα ελκύει το ενδιαφέρον του κοινού. Κατευθύνετε το κεφάλι της κούκλας, έτσι ώστε το σημείο των ματιών να κοιτάζει σε συγκεκριμένα σημεία. Η κούκλα κοιτά τα άκρα της κάθε φορά που τα κινεί. Κουνά το κεφάλι ελαφρώς, όταν σκέφτεται (εσωτερικό βλέμμα).

Αναπνοή

Η αναπνοή της κούκλας συντονίζεται με τη δική σας, ακολουθώντας τα συναισθήματά σας. Κουνώντας το κεφάλι και τον κορμό της κούκλας στον δικό σας ρυθμό, δίνετε την αίσθηση ότι αυτή αναπνέει.

Περπάτημα

Για να περπατήσει η κούκλα, λυγίστε το ένα πόδι της και πατήστε το μπροστά, ενώ η κούκλα κοιτά πού πατά το πόδι της. Για το επόμενο βήμα σηκώστε ολόκληρη την κούκλα, μετατοπίζοντάς την ελαφρώς προς τα εμπρός για να πατήσει το άλλο πόδι, ενώ το πρώτο πόδι το λυγίζετε προς τα πίσω. Μη φοβηθείτε να την ξεκολλήσετε από το έδαφος. Το κεφάλι κοιτάζει τους θεατές. Βρείτε τον ρυθμό που η κούκλα σας θα περπατάει.

Άλμα

Λυγίστε τα γόνατα της κούκλας και στρέψτε το κεφάλι προς τα πάνω. Δώστε της ώθηση να απογειωθεί και τεντώστε το σώμα της προς τα πάνω. Η κούκλα βρίσκεται στον αέρα με τεντωμένα πόδια και κοιτάζει πού θα προσγειωθεί. Κατά την προσγείωση, λυγίζει τα πόδια και τα τεντώνει κοιτώντας μπροστά της. Βρείτε τον σωστό ρυθμό.

Καθιστή Θέση

Κατευθύνετε το βλέμμα της κούκλας προς το σημείο όπου θέλετε να καθίσει, λυγίστε τα γόνατά της και φέρτε τους γοφούς πάνω από τι φτέρνες και στη συνέχεια μετατοπίστε τους στο έδαφος, ενώ τα πόδια τεντώνουν και η κούκλα κοιτά τους θεατές. Για να σηκωθεί η κούκλα, λυγίζει τα πόδια για να φέρει τις φτέρνες κοντά στους γοφούς, δίνει ώθηση με το κεφάλι και οργανώνει το σώμα, ώστε να βρίσκεται στο κέντρο βάρους της. Προσέξτε η κούκλα να βρίσκεται στο κέντρο βάρους της.

Συναισθήματα

Ρυθμίστε την ταχύτητα της κίνησης για να εκφράσετε συναισθήματα. Ο τρόπος που αναπνέει η κούκλα και ο ήχος που βγάζει μπορεί να βοηθήσει. Προσπαθήστε να αισθανθείτε εσείς το συναίσθημα και να το μεταφέρετε στην κούκλα. Πειραματιστείτε με τη θλίψη, τον θυμό, τη χαρά κ.λπ. Η θλίψη ακολουθείται από πιο αργές κινήσεις και βάρος σε σχέση με τη χαρά που κάνει την κούκλα ανάλαφρη. Ο θυμός πυροδοτεί πιο σπασμωδικές και έντονες κινήσεις.

Φωνή

Για να μιλήσει η κούκλα πρέπει να κινήσει το κεφάλι στον ρυθμό του ήχου για να φαίνεται ότι παράγει αυτή τον ήχο. Πειραματιστείτε με διαφορετικές φωνές, βρείτε τη φωνή του χαρακτήρα σας.

2^η Ενότητα (1 διδακτική ώρα)

Χαλάρωση (5')

- Οδηγήστε τους μαθητές με ήρεμη φωνή σε ασκήσεις χαλάρωσης.

- Σκεφτείτε τον χαρακτήρα σας με κλειστά μάτια, καθώς ξαπλώνει, σηκώνεται και πηγαίνει να πλύνει το πρόσωπό του.

Θεατρικό παιχνίδι (10')

- Οδηγήστε τους μαθητές να σηκωθούν και να αναπαραστήσουν τις δράσεις που σκέφτηκαν στη χαλάρωση ως εν δυνάμει ηθοποιοί. Ενθαρρύνετε τους μαθητές να αναπαραστήσουν τον χαρακτήρα που έχουν επιλέξει, π.χ. πώς κινείται, βλέπει, τρώει.
- Παίξτε μουσική και ζητήστε από τους μαθητές να επαναλάβουν τις κινήσεις με την κούκλα τους.

Ομαδική δημιουργία (30')

- Εξηγήστε σύντομα τη δομή που πρέπει να έχει η ιστορία: να έχει αρχή, μέση και τέλος. Θέστε τους ερωτήματα που θα επεξεργαστούν στη μετέπειτα εργασία που θα τους βάλετε: Ποιοι είναι οι πρωταγωνιστές, τι σχέση έχουν μεταξύ τους, ποιο είναι το πρόβλημα και ποια είναι η λύση-αλλαγή;
- Δημιουργήστε γωνιές εργασίας με τις ομάδες που σχηματίσατε στο προηγούμενο εργαστήριο. Κάθε ομάδα θα επεξεργαστεί την ιστορία, που εμπνεύστηκε στην εργασία για το σπίτι, με βάση τις συμβουλές για τη δομή ιστορίας που διδάχθηκαν, απαντώντας τις ερωτήσεις που τους θέσατε. Κάθε ομάδα θα δοκιμάσει να παίξει την ιστορία που έχει προετοιμάσει με κούκλες εφαρμόζοντας τις τεχνικές εμπύχωσης που έχουν διδαχθεί. Θέστε την προϋπόθεση ότι οι μαθητές θα αφηγηθούν την ιστορία τους μέσα από τη δράση χωρίς λόγο μέσα σε 5' το πολύ.

3^η Ενότητα (1 διδακτική ώρα)

- Κάθε ομάδα παρουσιάζει την ιστορία που προετοίμασε με τις κούκλες της στην τάξη.
- Οι υπόλοιποι μαθητές σχολιάζουν μετά το τέλος κάθε παρουσίασης την κάθε ιστορία (τι κατάλαβαν).
- Με βάση τις ιστορίες που παρουσιάστηκαν προτείνετε συμβουλές, αλλαγές ή προσθήκες σε σχέση με τη δομή, τη σκηνοθεσία και την εμφύχωση. Στόχος είναι να αναδειχθεί καθαρότερα το νόημα της ιστορίας μέσα από τη θεατρική αφήγηση.

Αναστοχασμός και ανατροφοδότηση

Στο τέλος του μαθήματος, ενθαρρύνετε τους μαθητές να αναστοχαστούν και να μοιραστούν τα συναισθήματά τους. Ενθαρρύνετέ τους να σκεφτούν πώς βλέπουν τον χαρακτήρα και την ιστορία μετά το εργαστήριο.

Συμβουλές για τους εκπαιδευτικούς

• Μπορείτε να ανατρέξετε στις σημειώσεις για την ιστορία [εδώ](#) ώστε να εμπλουτίσετε τις γνώσεις σας και να μπορέσετε να κατευθύνετε καλύτερα τους μαθητές σας.

• Καθοδηγήστε την ανατροφοδότηση στους αυτοσχεδιασμούς στην Ενότητα 3, εστιάζοντας στα εξής:

- Είναι ξεκάθαρη η ιστορία και σαφές το μήνυμα;

- Είναι η αφήγηση συνεπής;
- Πώς είναι ο γενικός ρυθμός;
- Η κούκλα φαίνεται ζωντανή;
- Ο χαρακτήρας είναι πλήρως ανεπτυγμένος;
- Μπορείτε να ταυτιστείτε με τις σκέψεις και τα συναισθήματα του χαρακτήρα και να νιώσετε συμπόνια;

Εργασία για το σπίτι

Κάθε ομάδα θα δουλέψει εκτός τάξης για να τελειοποιήσει την ιστορία της. Ενθαρρύνετε τους μαθητές να βρουν ένα-δύο αντικείμενα που θα λειτουργήσουν ως σκηνικό και θα εμπλουτίσουν τη σκηνική δράση.

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ Ν° 4

ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΑΦΗΓΗΣΕΩΝ ΜΕΣΩ ΤΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ ΚΟΥΚΛΑΣ

Σύνοψη		
	Θέμα	Αυτοσχεδιασμός με κούκλα
	Διάρκεια	1-3 διδακτικές ώρες
	Ομάδα	Όλη η τάξη
	Υλικά	Η κούκλα που κατασκευάστηκε στο δεύτερο εργαστήριο, Αντικείμενα που έχουν επιλέξει οι μαθητές
	Στόχοι	- Θεατρική έκφραση μέσω της επαφής με τα συναισθήματα - Καλύτερη κατανόηση του θέματος - Αυτογνωσία, αυτοπεποίθηση, επικοινωνία

Οδηγίες

Δείτε το βίντεο αυτοσχεδιασμού [εδώ](#).

Οι ομάδες των μαθητών θα παρουσιάσουν στην τάξη τον επεξεργασμένο αυτοσχεδιασμό. Μετά από κάθε παρουσίαση, όλοι οι μαθητές και ο εκπαιδευτικός συζητούν και σχολιάζουν τις ιστορίες των άλλων, κάνουν ερωτήσεις για πράγματα που δεν κατάλαβαν και προτείνουν εναλλακτικές λύσεις.

Αναστοχασμός και ανατροφοδότηση

- Οι μαθητές συζητούν και μοιράζονται σκέψεις και συναισθήματα σχετικά με το θέμα που επεξεργάζονταν όλο αυτό το διάστημα. Παρατηρήστε αν οι μαθητές έχουν αλλάξει την οπτική τους.
- Ενθαρρύνετε τους μαθητές να αναστοχαστούν συνολικά για το εργαστήριο και να μοιραστούν πώς ένιωσαν μέσα από τη δουλειά με την κούκλα. Μοιράζονται τι τους άρεσε περισσότερο και τι δεν τους άρεσε.

Συμβουλές για τους εκπαιδευτικούς

Δημιουργήστε μια σκηνή ενώνοντας ένα ή δύο τραπέζια ανάλογα με το μέγεθος. Τακτοποιήστε τις θέσεις σε ημικύκλιο, ώστε οι συμμετέχοντες να μπορούν να παρακολουθήσουν τους αυτοσχεδιασμούς. Αν υπάρχει η δυνατότητα, εστιάστε τα

φώτα στη σκηνή, ώστε να βρίσκεται ο κουκλοπαίκτης στο επίκεντρο και να διευκολύνεται η συγκέντρωση της προσοχής. Έτσι θα δημιουργήσετε την κατάλληλη θεατρική ατμόσφαιρα.

Συνέχεια

Μπορείτε να καταγράψετε σε βίντεο τους αυτοσχεδιασμούς, ώστε κάθε μαθητής να μπορεί να παρακολουθήσει τη δική του παρουσίαση και να κρατήσετε αρχείο της δουλειάς σας. Αν θέλετε να δημοσιεύσετε το βίντεο, ζητήστε από τους μαθητές να φορούν μάσκες κατά τη διάρκεια της βιντεοσκόπησης. Επίσης, μπορείτε να δουλέψετε περισσότερο τις ιστορίες και να τις παρουσιάσετε σε ευρύτερο κοινό, π.χ. σε σχολική γιορτή ή κάτι ανάλογο.

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ Ν° 5

Η ΚΟΥΚΛΑ ΩΣ ΒΟΗΘΟΣ ΣΤΗΝ ΤΑΞΗ

Σύνοψη		
	Θέμα	Διαφορετικοί τρόποι αξιοποίησης της κούκλας μέσα στην τάξη
	Διάρκεια	Όλο τον χρόνο
	Ομάδα	Ολόκληρη ή μέρος της τάξης
	Υλικά	Η κούκλα που έχετε κατασκευάσει στο Εργαστήριο 2 ή άλλη κούκλα
	Στόχοι	- Η κούκλα ως ένας άλλος εκπαιδευτικός που εισάγει το παιχνίδι στην τάξη και βρίσκεται πιο κοντά στα παιδιά - Η κούκλα ως γελοιοποιός στην τάξη που δημιουργεί ανάλαφρο κλίμα και αφήνει χώρο για σχόλια - Δυνατότητα για διαδραστική μάθηση - Επίλυση κρίσεων - Επεξεργασία συμπεριφορών και σχέσεων ανάμεσα

στους μαθητές μεταξύ τους και με τον εκπαιδευτικό

Οδηγίες

- Μπορείτε να έχετε στο συρτάρι σας την κούκλα της τάξης καθ' όλη τη διάρκεια της χρονιάς και να την εμφανίζετε, όποτε τη χρειάζεστε.
- Μπορείτε κατά την παράδοση ενός μαθήματος να εμφανίσετε την κούκλα, η οποία θα εξηγεί κάποια σημεία. Έτσι, θα δώσετε έναν πιο ξεκούραστο ρυθμό στο μάθημα, τραβώντας την προσοχή των μαθητών.
- Οι μαθητές μπορούν να έχουν κι αυτοί μια κούκλα και στο τέλος της παράδοσης του μαθήματος να εκφράσουν μέσα από την κούκλα τι τους έμεινε από το μάθημα. Έτσι, μέσα από το παιχνίδι θα τους δώσετε την ευκαιρία να ανατρέξουν στις πληροφορίες που άκουσαν και να καταλάβουν και οι ίδιοι αν τις αφομοίωσαν.
- Η κούκλα γελωτοποιός μπορεί να σχολιάζει αρνητικές συμπεριφορές των μαθητών μέσα από έναν παιγνιώδη τρόπο, τον οποίο δεν θα βρουν αυστηρό. Η κούκλα θέτει τους κανόνες και οι μαθητές προσαρμόζονται σε αυτούς.
- Μέσα από αυτοσχεδιασμό με κούκλα μπορείτε να κατανοήσετε τα συναισθήματα ενός μαθητή. Αν ένας μαθητής έχει έντονο θυμό, μπορεί να εκτονώσει το συναίσθημα αυτό μέσα από την κούκλα κι όχι στους συμμαθητές του.
- Σε περίπτωση έντασης μεταξύ μαθητών μπορείτε να τους καθοδηγήσετε να

δουλέψουν σε ζευγάρια έναν αυτοσχεδιασμό. Με αυτό τον τρόπο θα εκτονωθούν τα αρνητικά συναισθήματα και μπορεί να βρεθεί μια λύση μεταξύ τους.

- Αν υπάρξει μια κρίση στην τάξη, μπορείτε να ζητήσετε από κάθε παιδί να πάρει θέση πάνω στο ζήτημα και να προτείνει λύσεις μέσα από την κούκλα.

Συμβουλές

- Μπορείτε να έχετε δύο διαφορετικών ειδών κούκλες, μια με σώμα και μια marpet (που ανοιγοκλείνει το στόμα), ώστε να εναλλάσσεται η ζωντάνια της κίνηση της πρώτης με τη δυνατότητα για περισσότερο λόγο της δεύτερης.
- Σας παροτρύνουμε να πειραματιστείτε με την κούκλα ως βοηθό στην τάξη σας. Είμαστε σίγουροι ότι μέσα από την εμπειρία και τη φαντασία σας θα βρείτε πολλούς τρόπους αξιοποίησής της.

ΑΣΚΗΣΗ

Φτιάχνουμε μια μικρή ιστορία (το πολύ 3'), η οποία χωρίζεται σε τρία **μέρη**:

ΑΡΧΗ-ΜΕΣΗ-ΤΕΛΟΣ

ΑΡΧΗ: Παρουσίαση του ήρωα

- ◆ Ποιος είναι;
- ◆ Ποιος είναι ο τρόπος που λειτουργεί; Το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό που συνδέεται με το θέμα που έχουμε επιλέξει.
- ◆ Στο τέλος αυτού του μέρους παρουσιάζεται το θέμα με τη μορφή **ανάγκης** του ήρωα ή κάποιου **προβλήματος** που καλείται ο ίδιος να **επιλύσει**.

ΜΕΣΗ: Προσπαθώντας να ικανοποιήσει την ανάγκη του ή/και να λύσει το πρόβλημα που παρουσιάστηκε στην ΑΡΧΗ, ο ήρωας βιώνει μια σειρά από εμπόδια (τυπικά τρία), τα οποία είναι κλιμακούμενης έντασης και που εναντιώνονται στην ανάγκη του ή στην προσπάθεια επίλυσης του προβλήματος.

Το τρίτο και τελευταίο εμπόδιο είναι και αυτό το οποίο θα φέρει τον ήρωά μας σε πλήρη αποσταθεροποίηση.

Μόνο από αυτήν την κατάσταση θα μπορέσει να βρει μια **νέα θέση ισορροπίας**, που θα σημάνει και την **αλλαγή** του χαρακτήρα, την μεταμόρφωση και την ωρίμανση του.

ΤΕΛΟΣ: Ο ήρωας βρίσκει τη **λύση** μέσα από τη δική του εσωτερική μεταμόρφωση/μετατόπιση, η οποία γεννιέται ως αποτέλεσμα της σύγκρουσης που βίωσε στη ΜΕΣΗ.

